که غواړئ د سولې او پخلاینې دره
بېرته اوسي، اوربند ټینګ کړئ

اوربند

ORBAND

CEASEFIRE

14th & 15th

شماره چهاردهم و پانزدهم. ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

د ولسمشر تاريخي بدنامي (ډيورنډ کرښه)

هر هغه چا ته چې تاريخي بې ننګي ورغاړې شي ترقيامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاريخي شرم داسې يو تور داغ او ناوره بدنامي ده، که د يو هيواد ولسمشر يا د هيواد کوم بل لوړپوړي چارواکی يو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي دده نوم به په بده يادېږي...

پدې ګڼه کې...

- د ولسمشر غني تاريخي بدنامي (ډيورنډ کرښه)
- دولس ګرامه مالګه؛ د ځګرو د کلونو محکم
- د لشدې توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره...
- سر پې هورې په دعمان لم پې الک دی
- څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟
- دروغجنو ژمنو، هيواد بحراني کړ
- چې دا دغا ده که ښېرا!؟!
- موجبات بيماری روانی
- د ژوند ورې لارښوونې
- سوله مو تجربه کړې؟
- مردم، خشمگين اند!
- د قصه خوانی مری
- د بلاګانو مياشت
- د نوماند منطق
- سيکولاريزم

سړکونه ملي نواميس دي

سړکونه بنايي بوازنې قيمتي بېخبينا وي چې د ډېرې لږې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا بوازينې بېخبينا يا زېربينا ده چې تقريباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخيستې شي.
په نوره نړۍ کې د يوه کيلومتر سړک د جوړولو قيمت له ۳.۵ ميليون ډالرو تر ۵.۴ ميليون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمينېږي. بنايي په افغانستان کې هم د يو کيلومتر سړک د جوړولو قيمت د ۳ ميليونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قيمتي سرمايه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو...!

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

ملي فریضه

سړکونه د عام المنفعه ځایونو په سر کې راځي. د سړکونو ساتنه، پرې پاملرنه او سمه جوړونه د ملي نوامیسو برخه ګڼلی شي...
زموږ په هېواد کې د سړکونو رغول او ساتل له لویه سره ستونزې لري. لومړی د سړکونو په جوړولو کې د سړک جوړولو پروژې داسې شرکتونو ته ورکول کېږي، چې یو مخ یا د سړک جوړولو سابقه نه لري او یا سړک په داسې بڼه جوړوي، چې عمر یې د کلونو پرځای ایله یو څو میاشتې وي...
په نورو هېوادونو کې د سړک جوړولو تر څنګ د سړکونو څارنې او بیا بیا د خرابو شویو ځایونو د جوړولو ځانګړې ټیمونه وي، وخت پر وخت د سړکونو څارنه او بیا کتنه کوي او که اړتیا وي، اړوند چارواکي پرې خبروي او د سړک د خرابو شویو او یا له خطر سره مخ شویو برخو غم خوري...
دا چې د هر کیلو میتر سړک پر جوړولو میلیونونه ډالر لګېږي، پکار ده له لومړي سره د سړک جوړولو پروژه داسې شرکتونو ته ورکړل شي، چې تر ټولو ښه ګرنټي، ښه نرخ او د سړک جوړولو سابقه ولري...
زموږ په هېواد کې تر دې دمه تر ټولو ښه جوړ شوي سړکونه، هغه سړکونه دي چې بهرنیو شرکتونو ساز کړي دي، پاتې نور چې د عمر ګرنټي یې پینځلس یا شل کاله وي، په یو څو کلونو کې له منځه تللي او بیا رغولو ته سخته اړتیا لري، چې له بده مرغه زموږ چارواکي هم د سړک په جوړولو او هم یې په ساتلو کې خورا بېغوره دي...
د سرکار تر څنګ ولس هم د سړک ساتلو پوره پوره مسوولیت لري. دلته چې سړک جوړ شي، په هره کوڅه کې د هر کور مخې ته غټ جمپ جوړ کړي، یا د کور ټولې اوبه سړک ته را وباسي، دا په داسې حال کې چې جمپونه سړک خرابوي، ځکه له هر بریک نیولو سره پر سړک بوج راځي او ددې خطر پیدا کوي، چې له جمپونو سره نژدې سړک کښېني او یا کندې پکې جوړې شي. بل اوبه سړک له منځه وړي، چې له بده مرغه دلته دې ټکي ته هېڅوک پام نه کوي، د سړکونو پر سر موټر شویانې جوړوي، د کور اوبه عمومي سړکونو او عمومي کوڅو ته را باسي او په ډېره لږه موده کې سړک له منځه وړي... بله ستره ستونزه د بار وړونکیو موټرو د وزن نه کنټرول دي، چې پدې برخه کې د چارواکیو بېغوري ستر خیانت او د ملي عام المنفعه پروژو د له منځه وړلو په معنا دي...
پدې هیله چې هم چارواکي او هم ولس ددې سترو ملي عام المنفعه ځایونو په ساتنه او رغونه کې ونډه واخلي...

اوربند

پېنځلس ورځنۍ

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَداً آمِناً

شمارهٔ چهاردهم و پانزدهم، ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

نیولیک

سړکونه ملي نوامیس دي/ ۲
د نوماند منطق/ ۳
د ولسمشر غني تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)/ ۴
موجبات بیماری روانی/ ۵
د قصه خوانی مړی/ ۷
څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟/ ۷
د نشه‌يي توکیو د قاچاق د مخنیوي لپاره د دریو ګاونډیو هېوادونو شریکه مرسته/ ۸
سیکولاریزم/ ۹
سر یې هوري په دمغان لم یې اټک دی/ ۱۰
سوله مو تجربه کړې؟/ ۱۰
مردم، خشمگین اند!/ ۱۱
د بلاګانو میاشت/ ۱۲
دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ/ ۱۳
چې دا دعا ده که ښېرا؟!!/ ۱۴
د ژوند وړې لارښوونې/ ۱۴
دولس ګرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک/ ۱۵

اوربند

د تلپاتې سولې لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې یواځینی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټیکاو دی
اوربند؛ د سوکالۍ لوری دی
اوربند؛ د بسیاینې لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادۍ مخنیوی دی
اوربند ټینګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

امتیاز

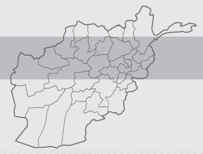

افغانستان

چلوونکي

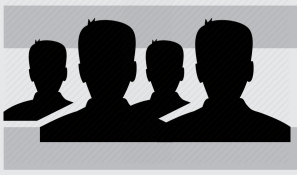

افغانان

خپرندوی

دانش خپرندویه ټولنه

اړیکي

۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱ - ۰۷۰۰۶۳۹۳۸۳

برېښنلیک

spinsahaar@gmail.com

بیه

۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړکونه ملي نواميس دي

نبي ساحل- نوي زيلانډ

لويې لارې او سړکونه په اقتصادي لحاظ د انسان د وجود د رګونو هومره اهمیت لري. د سړکونو جوړولو مسیرونه د اقتصادي سرچینو د ښېلولو، نفوس، د سرحدونو او ښارونو ښېلولو او هوايي ډګرونو او ښارونو ښېلولو د اهمیت له مخې ټاکل کېږي.
د افغانستان تقریباً د ټولو سړکونو د مسیرونو انتخاب، ډیزاین او نقشه د ټولواک محمد ظاهر شاه په دوره کې شوې ده، چې د جوړولو پروسه يې په تدريجي ډول پرمخ تللې، بيا زنګ شوې او بېرته رغول شوي دي...

په هېواد کې د نوي پيل سره سم چې نړيوالو بې ساري مالي مرستې وکړې، د هېواد په تاريخ کې د لومړي ځل لپاره موږ د دومره زيات شمېر قير يا سفالت سړکونو خاوندان شو. له بده مرغه لکه په ټولو برخو کې چې موږ د سيستم د نه درلودلو او نه مديريت له ستونزو سره مخ يو، د سړکونو د تنظيم او مديريت تشه هم خورا ژوره ده.

سړکونه ښايي يوازې قيمتي بېخبينا وي چې د ډېرې لږې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا يوازينۍ بېخبينا يا زېربينا ده چې تقريباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخيستې شي.

که له افغانستان سره دا نړيوال سخاوت نه واى، ښايي زموږ څو نسلونه د ثبات او قوي اقتصادي حاکميت له لرلو سره سره پدې نه واى توانېدلي چې په دومره پيمانه سړکونه سفالت کړي، خو له بده مرغه داسې ښکاري چې دا ستره ملي سرمايه او ملي ناموس موږ پاللى او ساتلى ندى.

په نوره نړۍ کې د يوه کيلومتر سړک د جوړولو قيمت له ۳.۵ ميليون ډالرو تر ۵.۴ ميليون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمينېږي. ښايي په افغانستان کې هم د يو کيلومتر سړک د جوړولو قيمت د ۳ ميليونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قيمتي سرمايه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو.

کېداى شي ځينې کسان ناامني يا د مخالفينو لخوا سړک ويجاړول يو دليل وګڼي، له بده مرغه نه يوازې مخالفين، بلکې د حکومت کمکارۍ او د ولس بېغورۍ د سړکونو اوسنۍ حالت له جدي ګواښ سره مخ کړى دى. په ټوله کې زموږ ولس له عامه تاسيساتو سره هسې چلند نه کوي، څه وړ چې ورسره ښايي. ښه مې ياد شي، د کابل د کمپنۍ او ميرويس ميدان سړک چې جوړېده، د شپې لخوا به د سړک چم ګاونډ اوسېدونکيو له سړک څخه رېګ په لاسي کراچيو کې خپلو کورونو ته غلا کاوه، دا زموږ د ښاري هېوادوالو له عامه تاسيساتو سره د مينې بېلګه ده، په کليو او لرې پرتو سيمو کې به مو نو څه حال وي؟!

ولس ته له ملي شتمنيو سره د مينې او د هغو د ساتنې روحيه ورکول يو ښېل او يو ضروري بحث دى. له بده مرغه زموږ دا مينه پاکستاني برانډ اسلام او جهاد له منځه يووړه، راځم بېرته خپلې موضوع ته چې دولت د سړکونو په ساتلو کې ولې بې غورى کوي.

له استثنا پرته په ټولو هېوادونو کې د سړکونو ساتنې لپاره منظمې سروې ډلې وي. هغوى د ځانګړي موټرو (Radar Portal Systems RS۳) په واسطه په ډېر لوړ کيفيت د سړک ټکى پر ټکي سروې کوي او په اتوماتيک ډول د سړک ډېټا کمپيوټر ته لېږدوي. په دغې ډېټا کې د سړک څرنګوالى په تفصيل او وضاحت سره څرګندېږي چې اړوند اداري دغه رپوټ ته په کتو د ياد سړک د ترميم او که اړتيا وي د بيا رغونې پلان او بوديجه جوړوي.

هغه هېوادونه چې ددې ډول وسايلو اقتصادي وړتيا نلري، هغوى بيا په منظم ډول په هرو شپږو مياشتو کې يو ځل د هر سړک سروې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدغه سروې کې بیا هم له یو شمېر کوچنیو تخنیکي وسایلو څخه استفاده کوي او د سروې انجنیران ډېر په دقت سړک له یوه سره تر بله معاینه کوي. د سړک چاودې، د سړک څنډې، د اوبو او سېلاوونو زیانمنې برخې، احتمالي زیانمنېدل، د پېښو له کبله زیانمنېدل او نور څېړي او رپوټ یې برابروي. د همدغه رپوټ پر بنسټ ورته د رغونې او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه برابرېږي. په همدغه رپوټ کې د سړکونو ترمیم د لومړیتوب پر بنسټ پیلېږي، چې ځینې یې بیړنیو اقداماتو، ځینې یې پاملرنې او ځینې یې څو کاله وروسته پاملرنې ته اړتیا لري.

د سړکونو منظمې پالنې او ساتنې یوه اقتصادي بېلګه دلته را اخلم. دا بېلګه د (Multnomah County) د ۲۰۰۲ز کال له رسمي رپوټ څخه را اخلم.

دا عادي سفالت شوي سړکونه تر پنځلسو کلونو پورې عمري لري، تر دې ور هاخوا د خرابېدو خوا ته ځي. یو سړک چې دوه لینه دی، د یوه مایل یو لاین د جوړولو قیمت یې په هغه کال شپږ سوه زره ډالر اټکل شوی و. که یاد سړک په یاد پراخوالي او اوږدوالي تر لسو کلونو په کم عمر کې یو ځل ترمیم شي یوازې نوي زره ډالر لګښت پرې راځي او که همدغه چاره تکرار شي په شلو کلونو کې به یو سل او اتیا زره ډالر لګښت پرې راغلی وی. دا لګښت تر پنځوسو کلونو پورې دوه سوه شپږ اویا زرو ډالرو ته رسېده، خو بلخوا که څارنه یې نه وای شوې او ترمیم یې نه وای شوی، په یاد سړک به ۶۰۰ زره ډالر لګښت راتلو چې دا د ترمیم هغو تر دوه چنده زیات لګښت دی.

اوس یې نو تاسې خپله اندازه لګوئ، که موږ د خپلو سړکونو نظارت، ساتنه او پالنه په مسلکي ډول ونکړو ډېر زر به د ځینو برخو سړکونو له سره بیا جوړولو ته اړ شو او بیا به میلیونونه ډالره پرې لګوو چې ښکاره خبر ده دا پیسې نلرو. همدا اوس د کابل- کندهار سړک جدي ترمیم ته اړتیا لري، که پاملرنه ورته ونشي دغه ستره ترانزیټي لار به له سره بیا رغول غواړي.

ډېر کوچني لګښتونه د ډېرو سترو لګښتونو مخه نیولای شي. که د ټولګټو وزارت فعال وای او په ابتدایي وسایلو سمبال یو سروې ټیم یې درلودای، نن به زموږ د سړکونو دا حال نه وای.

د نوماند منطق

حفیظ الله تراب

(طنز)

په نازک حسین باندې هغه شپه د کال غونډي اوږده تېره شوه، خو چې اخر پرې خدای سبا کړه، نو له نورو ورځو مخکې ټلوېزیون ته لاړ، د پوښتنو په جوړولو لګیا شو، خو د هغه د زړه ټوپونه هله ارام شول، چې کمره وال ملګری یې کوټې ته ورننووت. لږه شېبه کې یې ملګري د مرکې سامان تیار او د ټلوېزیون په موټر کې سپاره شول.

نازک حسین ته په زړه پورې دا وه، چې سږکال د جمهوري ریاست چوکۍ ته یوه موچي هم ځان نوماند کړی و. سره له دې، چې په یاد کسب کې ورته د شرم کومه خبره نه ښکاره کېده، خو حیران په دې و، چې (د چرګ یې د مالګې له څټلو سره څه؟!)

نیم ساعت به لا نه و تېر شوی، چې د پرونیو معلوماتو په مټ یې د جمهوري ریاست د نوماند ځای پیدا کړ. هغه فکر کاوه، چې مرکه به ورسره په کور کې کوي، خو د هغه هیښتیا لا پسې هله ډېره شوه، چې نوماند صیب پخپله لویه غرفه کې ناست او یوه لویه ربړي موزه یې -چې د کابل ختو په پوره بې عدالتۍ شکولې وه- ګنډله.

له نېکه مرغه غرفه لویه وه. تر سلام او مقدماتي خبرو وروسته، نوماند صیب -چې یو قواره دار او په غوښو پټ انسان و- مرکې ته ځان تیار او هغه ترې وپوښتل:

- که د ځان تر پېژندنې وروسته پر خپلو پخوانیو کاري تجربو رڼا واچوئ، خوښ به شم!

- نوم مې بلبل شاه، د پوځ پخوانی متقاعد ډګروال یم. د خپل پېنځه څلوېښت کلن ماموریت په دوران کې مې د ذرې هومره خیانت نه دی کړی، تر خپله توانه مې د خلکو او هېواد خدمت کړی، دولس کاله کېږي موچیتوب کوم او له دې لارې مې د ژوندانه کشتۍ د نامعلومه راتلونکي ژوند په څپو کې روانه ده.

- تاسې د موچیتوب خبره وکړه، ډګروالي او موچیتوب! دا خو یو له بله ډېر سره لرې دي، دا کار مو ولې پیل کړ؟

- خبره دا ده، چې لسیزې وشوې په دې هېواد کې قانون نشته، سړی او نه سړی معلوم نه دی، بلکې د هغو انسانانو باداري او بدماشي روانه ده، چې نه یې تاریخ معلوم و او نه هویت، نو په داسې ګډوډۍ کې حالاتو مجبور کړم، چې موچیتوب پیل کړم، حال دا چې په خپل مسلک کې لوړې زده کړې لرم.

- ډګروال صیب! تاسې ډېر په زړه پورې انسان یاست، خو زما د مرکې کولو اصلي موخه دا ده، چې دا رښتیا ده، چې تاسې جمهوري ریاست ته هم ځان نوماند کړی دی؟

- هو دا سمه ده او تاسې هم باید حیران نشئ.

- حیراني مې په دې ده، چې تاسې به له دې موچیتوبه لس لکه افغانۍ څنګه پیدا کړې وي، دا خو لږې پیسې نه دي؟

- ستاسې دا اندېښنه پر ځای ده، خو د پښتو هغه اصطلاح ده، چې د ډېرو امسا د یوه ګېډۍ. په اوس وخت کې په ټول هېواد کې څه باندې دوه لکه تعلیم یافته ځوانان دي ته مجبور شوي، چې موچیتوب وکړي، د هغوی له پېنځو پېنځو روپیو، لس لکه افغانۍ جوړې او دا ستونزه مې حل شوه.

نازک حسین: ډېر ښه، خو له تاسې سره دا فکر څنګه پیدا شو، چې له موچیتوبه یو ناڅاپه د جمهوري ریاست ټاکنو ته ودرېږئ؟

- دا مو ښه پوښتنه وکړه، خبره دا ده، چې زما کله هم دا زړه نه و، چې دا کار دې وکړم، خو دوستانو او نورو ډېرو خلکو دې ته وهڅولم، چې باید دا کار وکړم. همدارنګه یوه شپه مې نور نوماندان سترګو ته ودرېدل، خدای شته ډېر پکې داسې دي، چې یوه لکۍ نه لري، نور پوره دي. ځینې خو پکې هغه مشهور غله، غلامان، ککړان او د پردیو داسې مزدوران دي، چې په ټوله دنیا کې به یې ونه مومې. رښتیا خو دا ده، چې له داسې غبیانو، غاصبینو او بې شرمو انسانانو نه راته خپل ځان ډېر وړ ښکاره شو. زړه کې مې وویل، چې د انصاف له مخې په علمي لحاظ او د خدمت له کبله تر ډېرو نوماندانو بلبل شاه موچي ښه دی.

دا سمه ده، چې د اوس لپاره زه یو موچي یم، خو باور وکړئ، چې ددې خلکو تر خیانتونو، غلامۍ، بېسوادۍ او بې رحمۍ هغه زړه کلوشه، چې په خوا کې دې پرته ده، ډېره غوره او بې ضرره ده.

نازک حسین: یره نوماند صیب! والله که دې یوه خبره هم غلطه وي، خو ستاسې په اند آیا تاسې به دا ټاکنې وګټئ او مرستیالان مو څوک دي؟

- بالکل. که د حرامیتوب، ډالرو او د کمېسیون د خیانتونو خبره نه وي، نو باور وکړئ، چې نور د هېواد خلک تر داسې نوماندانو بلبل شاه موچي سل ځله غوره ګڼي. دا هغه خلک دي، چې هر افغان یې ددې هېواد لپاره تر یوه لوی عذاب کم نه ګڼي، په دوی کې ډېر داسې دي، چې د شرم په نامه څه نه پېژني او حتی خپل اخلاقي پساتونه ورته هم عادي او مشروع کارونه ښکاري، نو چې داسې وي، داسې خلکو ته د هېواد او خلکو عزت هم ارزښت نه لري، ځکه نو له اوسه زه خپل ځان بریالی ګڼم. زما دوه مرستیالان دي، چې یو یې یو خواریکښ نداف او بل هم یو قبرکن دی، چې پخپل ټول ژوند کې یې نه د چا ناموس ته بد کتلي او نه یې هم په ښارونو کې کوم بیلډېنګ جوړ کړی او نه هم د کوم بهرني هېواد غلامان دي.

- دا سمه ده، چې مرستیالان به مو سپېڅلي خلک وي، خو د حکومت د چلونې لپاره لږ تر لږه زده‌کړې هم اړینې دي، ستاسې د حکومت دا چارې به څوک پر مخ وړي؟

- وروره! چارې خو هسې هم لاندې خلک پر مخ وړي، پاتې شوه، د تعلیم خبره، نو په اوسنیو نورو نوماندانو کې ډېری داسې دي، چې جعلي اسناد یې جوړ کړي، خو په عمل کې د بنکاک تر پیشوګانو هم لوی غله، قاتلان او د خدای په ټول قهر ککړ انسانان دي. تر داسې بني آدمانو خو هغه نالوستي ښه دي، چې زیان یې چا ته نه رسېږي، زما مرستیالان به نالوستي وي، خو لږ تر لږه هېواد پلورونکي او خاینان خو نه دي کنه!!

نازک حسین: ستاسې هره خبره او روان منطق مو زما په زړه راننوت، قسم په خدای تاسې تر داسې خلکو زر ځله ښه یاست، باور وکړئ، چې زما ووټ د بلبل شاه موچي دی، نه د ځینو داسې خاینانو، چې په لیدو یې هر افغان ته کانګې ورځي او تاسې ترې زر ځله شرف لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشر غني تاريخي بدنامي

(ډيورنډ کرښه)

محمد انور اڅر

چـــې څوک ټاپ درپسې وکړي، سره ټک وهي لاسونه
دا ژوندون دی مردن نه دی، که دې وشي مردن هسې
خوشال بابا

هر هغه چا ته چې تاريخي بې ننګي ورغاړې شي تر قيامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاريخي شرم داسې يو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د يو هيواد ولسمشر، يا د هيواد کوم بل لوړپوړی چارواکی يو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي د ده نوم به په بده ياديږي، زموږ په ګران هېواد، لوی افغانستان کې ډېر داسې پاچاهان او لوړپوړي چارواکي تېر شوي دي چې د خپلو ډول، ډول ناوړو کړنو له امله يې په تاريخ کې نومونه په بده ثبت دي چې له هغو څخه، هغه پاچاهان چې د هيواد سپيڅلي خاوره يې، د خپلو ځاني ګټو او اړتياوو په موخه، په پرديو باندې پلورلي ده په تاريخ کې د تل لپاره په ناوړه نومونو باندې ياديږي، د لوی افغانستان سپيڅلې خاوره، چې د لوی احمد شاه بابا د هڅو او کوښښونو په پايله کې، د افغانستان په نوم يې يو موټی هېواد رامنځ ته کړ...

له بده مرغه چې د لومړي ځل لپاره د احمدشاه بابا نا اهله لمسي، شجاع الملک لخوا واک ته د رسيدو په موخه د لوی افغانستان ختيځې سيمې سکانو ته، د لاهور د دريځ ارخيز تړون پر بنسټ ورکړل شوې. (انګريزان، شاه شجاع او سکان، ۱۸۳۸ز) چې د هند انګريزي کمپنۍ د خپلو ګټو په موخه لوی لاس په کې درلود.

نوموړي پاچا د خپل دغه ناوړه عمل له کبله خپل ژوند له لاسه ورکړ او ورسره يې لويه تاريخي بدنامي هم خپله کړه، په هيواد کې د شاه شجاع نوم تر هغې پورې سپک شو، چې لوستي پلرونه يا د کورنيو مشران د شاه شجاع يا دې ته ورته نومونو باندې خپل زامن نه نوموي، که بيا هم د کوم سړي يا ماشوم نوم شاه شجاع وي نو په اوريدلو سره يې دغه خاين پاچا شجاع الملک ورياديږي خو بيا هم که د کوم ماشوم نوم د شاه شجاع نوم ته ورته وي نو د خپلو همځول لخوا زورول کيږي، خاين، د هندوانو او انګريزانو د ګوډاګي او يا د نورو سپکو سپورو سره مخ وي، چې يوه ښه بېلګه يې زموږ د سترګو ليدلی حال دی: هغه مهال چې موږ ماشومان وو، زموږ په ښوونځي کې يو هلک چې د پنځم ټولګي زده کوونکی ؤ د خپلې کورنۍ له خوا د شجاع الدين نوم پرې ايښودل شوی ؤ، نوموړی چې پخپله هم شوخ هلک ؤ، د ښوونځي هلکانو به د شجاع الدين پر ځای شاه شجاع، د انګريز بچی او غلام بللو، کنځلې او بدې ردې خبرې يې ورته کولې، چې په پای کې يې پلار اړ شو، ترڅو د خپل زوی نوم واړوي او له هغه ښوونځي څخه يې بل ښوونځي ته بدل کړ.

د لوی افغانستان يو بل پاچا چې د هيواد خاوره يې له لاسه ورکړې ده د اميرشېرعلي خان زوی، سردار محمديعقوب خان ؤ، نوموړی ناروغ، نيمه ليونی او د انګريزانو په لاس کې اسير پاچا ؤ چې د انګريزانو له خوا په زور اړ شو، د ګندمک ناولی تړون لاسيک او د هيواد ختيځې سيمې، (سربېره پر هغو سيمو چې شاه شجاع سکانو ته ورکړې وې) انګريزانو ته ورکړي.(۱۸۷۹ز کال د مې مياشتې ۲٦ نيټه.)

د افغانستان له بدنامو او وطن پلورونکو پاچاهانو څخه بل تن سردار عبدالرحمن خان دی، چې وروسته له شاه شجاع او امير محمد يعقوب خان څخه يې د لوی افغانستان ځيني سيمې، واک ته د رسيدلو، د خپل واک د ساتلو او د اتلسو لکو روپيو په بدل کې پر انګريزانو باندې خرڅې کړې، د کابل تړون يې له انګرېز ډيورنډ سره لاس ليک کړ.(۱۸۹۳ز) د دغه تړون له امله ده چې امير عبدالرحمن خان داسې تاريخي بدنامي خپله کړه چې هېڅکله به له دغې بې ننګۍ څخه خلاص نه شي او نه به څوک د ده دا تور داغ ورپاک کړی شي.

عبدالرحمن خان په ۱۳۱۹ ، ه، ق کال کې له دې نړۍ څخه تېر شو... [د ده د خپلې کورنۍ او خپلو بريځو پرته] نورڅوک يې پر مرګ باندې خواشيني نه وو او ټولو د ده پر مرګ باندې خوشحالی کولې، تر هغې چې يوې ډلې کسانو د نوموړي پاچا پر مړيستون پسې اور واچولو... .

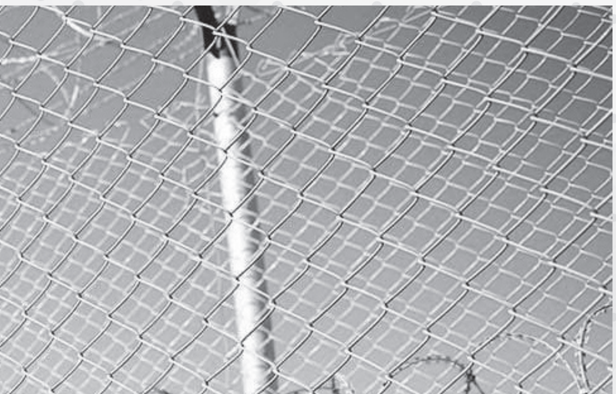

(ميرغلامحمد غبار،افغانستان در مسير تاريخ، ٦۹۹ مخ)

د اميرعبدالرحمن خان مړيستون د کابل د زرنګار په پارک کې دی او يوه ښکلي وداني يې پرې جوړه کړې ده څوک چې د دغې ودانۍ څخه تېرېږي او د ده ترهګريزي کړنې او د ډيورنډ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاینانه تړون څخه خبر وي د دعا پر ځای ښیرا او حتا زیاړي(کنځل) ورته کوي.

اوس مهال څلورم کس زموږ مفکر ولسمشر اشرف غني دی چې خپل راتلونکي تاریخ ته متوجه نه دی او د خپلې بې پروایی او بې مسولیتی له امله، خپل تاریخ د شاه شجاع او عبدالرحمن خان په شان ناولی کوي، دا به سمه خبره وي که ووایو چې له پورته یادو ملي خاینو څخه به هم، ښاغلی غني په تاریخ کې په ناوړه نوم ثبت شي، داسې چې:

۱ـ دا چې شاه شجاع سکانو ته د لوی افغانستان یوه برخه خاوره ورکوله، په دې موخه وه چې له محمدزیو څخه د خپل پلار نیکه پاچاهي تر لاسه کړي او کله چې ځواکمن شي له سکانو څخه د لوی افغانستان خاوره او نورې تر لاس لاندې سیمې او ورسره د کوه نور الماس چې د سکانو مشر رنجیت سنگ په ناځوانی او غداری ورڅخه اخیستی ؤ بیا ترلاسه کړي. (دیوان امرنات اکبري: ظفرنامه رنجیت سنگ، لاهور چاپ،۱۹۲۸ز)

۲ـ دا چې امیر محمدیعقوب خان د گندمک تړون لاسلیک کړ، د لیونتوب پر ناروغی اخته او هم د انگریزانو په لاس کې اسیر او ناچار پاتې ؤ.

۳ـ د امیر عبدالرحمن خان موخه دا وه تر څو وکړای شي پاچاهی ته ورسیږي او خپل واک د انگریزانو پر پوځي او مالي ملاتړ باندې وساتي.

دا وې د پورته تاریخي بدنامو پاچاهانو موخې او مجبوری چې د لوی افغانستان خاوره یې په منځ باندې نیمه کړه او د افغان ملت نسلونه، نسلونه یې له لویو تباهیو سره مخ کړل.

اوس به راشو زموږ د مفکر ولسمشر تاریخي مسوولیت ته چې له تېرو خاینو پاچاهانو څخه یې مسوولیت لا هم زیات دی، داسې چې: مفکر صاحب د پورته ذکر شویو پاچاهانو په شان موخې او مجبوری نه لري، نه د شاه شجاع او امیرعبدالرحمن خان په شان پاچاهی ته رسیدلی شي او نه هم د امیر یعقوب خان غوندې لیونی او نه هم د انگریزانو له بچې، پاکستان سره اسیر دی.

زموږ مفکر ولسمشر یوازې د غفلت په خوب ویده دی تر دې چې که ډولونه ورته ووهې بیا به هم ویښ نه شي او کله چې څوک ویده وي هغه د ډیورنډ له کرښې چې عملاً کار پرې روان دی څه خبریږي او نه د ده په ډله کې داسې څوک شته چې ولسمشر له خوبه ویښ، خپل تاریخي مسوولیت ته یې متوجه کړي، سالمې مشورې ورکړي او له تاریخي بدنامیو څخه یې وژغوري، یوازې دا چې د ده نږدې کسان تل د خپلو شخصي گټو لپاره هلې ځلې کوي، که وطن اوبه هم یوسي دوی یې په کیسه نه دي، د ولسمشر غني د ملي وحدت حکومت ؟ داسې جوړښت لري چې یوه ورځ په یوه غونډه کې ښاغلي استاد اسمعیل یون د یو مسلمان شوي انگرېز ملا او د هغه له مقتدیانو سره پرتله کړ، ده وویل:« د اشرف غني د ملي وحدت حکومت! دا ډول جوړښت لري، لکه د انگرېز جان بټ مقتدیان: جان بټ چې د بي، بي، سي راډیو پخوانی خبریال ؤ او وروسته مسلمان شو، خلکو ته یې د لمونځونو امامت پیل کړ، ملاصاحب جان بټ خپل مؤذن (بانگ کوونکی) یو تن پخواني خلقي ټاکلی ؤ، د تکبیر ویلو لپاره یې یو کس پرچمی غوره کړی ؤ او مقتدیان یې ټول بې اودسه وو او بې اودسه یې لمونځونه ورپسې کول.»

د ښاغلي اشرف غني په کابینه کې داسې څوک نه شته چې د پاکستان د ای، اس، ای د ترهگرو پلانونو پر وړاندې وړ پالیسی او طرحې جوړې او پلي کړي، نو ځکه خو د پاکستاني استخباراتو ټول پلانونه د ننه په افغانستان کې په بري سره پلي کیږي، چې له ټولو څخه مهم پلان یې د ډیورنډ کرښې پر لیکه باندې د اغزنو تارونو غځول دي، چې په نتیجه کې لوی افغانستان وروسته له (۱۲٦) کاله څخه په عمل کې د پنجابیانو لخوا دوه ټوټې کیږي، پنجابی پوځ په خپل سر بې له دې چې له چا وډار شي په ډاډه زړه، د نړیوالو قوانینو پر خلاف، د ډیورنډ پر کرښه(چې له آره، آزاده کرښه ده) اغزن تارونه غځوي، تر دې چې انگرېزانو هم په نوموړې کرښه باندې دا ډول یو جانبه کار نه دی ترسره کړی، په لومړیو کې امیر عبدالرحمن خان له انگرېزانو سره د کابل تړون د شپږمې مادې پر بنسټ د یو گډ کمیسیون پر وړاندې د کرښې په ځینو سیمو کې نښې ولگولې، خو وروسته چې امیر خپل تاریخي گناه ته متوجه شو، نو د کرښې په نښه کولو څخه یې په بېلا بېلو پلمو باندې ځان یوې خوا او بلې خوا کولو چې تر نن پورې هم نوموړې کرښه په مکمله توگه نه وه په نښه شوی.

سره له دې چې پاکستانیان د بین المللی پریکړو له مخې د انگرېزانو میراث خواره او ځای ناستي نه شي کیدلی، خو فرضاً که داسې وبولو چې، پنجابیان ځانونه د انگرېزانو زامن او میراث خواره بولي(!!)، بیا هم د کابل د تحمیلي تړون د شپږمې مادې او د بین المللي سرحدي قوانینو پر بنسټ، هېڅ هیواد نه شي کولې د ډیورنډ کرښې په شان پر جنجالي پولو باندې یو اړخیز کار وکړي.

له بده مرغه چې زموږ مفکر ولسمشر او ډله ټپله یې (لکه بُت په غټو سترگو دم ختلی) په غټو، غټو ورته گوري، نه یې د ملگرو ملتونو محاکمو ته شکایت وکړ، نه یې په امنیت شورا کې غږ پورته کړ او نه یې د کرښې پر سر باندې پنجابیان وډزول، لکه دوی چې په کنړ کې زموږ کلي بې له کوم دلیل څخه هره ورځ په توپو ولي او وړاندې راځي.

موږ له آره په دې باندې پوهیدلو چې ولسمشر له کوزو پښتنو او ډیورنډ کرښې سره چندان علاقه او دلچسپي نه لري، لکه چې ټول پوهیږو مفکر صاحب د خپل بې ځواکه واکمنی له پیل څخه تر اوسه پورې په دې وروستیو کې، یو ځل د ډیورنډ کرښې په تړاو، د پکتیا ولایت په گردېز کې، چې د پولیسو د شهیدانو فاتحې ته تللی ؤ، تشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي خبرې(ډزې) وکړې، وړاندې له دې يې د ډيورنډ او کوزو پښتنو او بلوڅو په هکله يوه خبره ترخولې نه ده وتلې، په دې باب د افغان جرمن پورتال د تبصرو په درڅه کې ښاغلی عبدالکريم رحيم چې ځان د ولسمشر غني ټولګي وال (هم صنفي) بولي داسې ليکلي دي:« زه اشرف غني د مکتب د وخت نه پيژنم. ډير کلونه زما همصنفی و. کرکټر يې هم راته معلوم دی. په دی هم خبريم چی په مکتب کی دی د باچا خان مخالف و او اوس هم د سپنتا صاحب په وينا دی د پاکستان موقف ته متمايل نظر لری».

مور ښاغلي غني ته دا وايو چې له تشو او بې عمله خبرو او چغيدلو نه څه نه جوړيږي چې له ډير زور څخه دې د حنجرې غږ هم تغيير وکړي او څوک نه شته چې درته ووايي: خپل احساسات کنټرول کړه، خلک درپورې خاندي!.

يو څوک چې د خپل ګاونډي شخصيت ونه پيژني، دا مانا لري چې هغه کس د سالم فکر څښتن نه دی، تاريخ ثابته کړې ده چې پاکستانی پوځ يو بې زړه او ډارن پوځ دی، له هند سره يې په ټولو جګړو کې شرموونکې ماتې خوړې دي او له مور سره يې په تېرو څو ورو، ورو نښتو، (تورخم، سپين بولدک او نورو) کې وښودله چې پنجابی پوځ يو بې مورالـه، دال خور او مړی خور پوځ دی، ومو ليدل چې د سپين بولدک په وروستی جګړه کې يې زغره وال ګاډي په ځای پرايښودلي وو او ځانونه يې په منډه خلاص کړل.

په وسواس په نامردی په وهم وېره
لا په زړه به وي ګـيدړ تر ده زړه‌ور
خوشال بابا

دوی به هېڅکله هم زمور سره د اوږدې مودې لپاره جګړه ونه کړای شي، که احياناً پاکستانيان زمور پر وړاندې ودريږي، افغانان په پوره ميړانه لکه چې تاريخ ثابته کړې ده جګړې او قربانيو ته چمتو دي، مور افغانان د ننه په خپلو کورونو او ښارونو کې، د پاکستانيانو له لاسه هسې بې نتيجې او بې مانا وژل کيږو، نو ښه به دا وي چې له دښمن سره په جګړه کې نر په نره شهيدان شو.

کشکې ځوان د پښتانه په ننګ کې مړ وای
نـه چې ګور لره روان شو له تلـــتکه
خوشال بابا

که مور په لومړيو کې له پاکستان سره مخامخ جګړيدلي وای، نو دا لوی شمېر افغانان چې له تېرو څلورو لسيزو راپه دېخوا وژل شوي دي نه به وو، وژل شوي او په لږو تلفاتو سره به د لوی احمد شاه بابا اصلي پولو ته رسيدلي وو، په دې بنسټ مور ولسمشر غني ته لاندې وړانديزونه وړاندې کوو، نو که عمل يې پرې وکړ، له تاريخي بدناميو به ځان وژغوري او د يو رښتني ملي اتل نوم به وګټي او که عمل يې پرې ونه کړ هغه تاريخي داغ چې تر ده وړاندې نورو ملي خاينينو ګټلی دی، دی به يې هم تر لاسه کړي:

۱ــ دفاع وزارت دې د کرښې هغه سيمې چې د پنجاب لخوا کار پرې روان دی او له کرښې راوړاندې شوي دي، د هوايي، توپچي او راکټي بريدونه لاندې راولي.

۲ــ ملي امنيت او نورو کشفي ادارو ته دې دنده وسپارل شي، چې د پنجابيانو د کار مخه، د خپلو پټو او ښکاره عملياتو له امله ډب کړي، په ځانګړې توګه د کرښې دواړو غاړو پښتنو او بلوڅو ورونو سره دې کار وشي...

۳ـ کشفي او استخباراتي ارګانونه دې داسې وړ او پاروونکي، هڅوونکي اوپراتيفي(سل ډوله) عمليات ترسره کړي، چې له امله يې غربيان او امريکايان اړ شي، د پنجاب پر وړاندې مخامخ او نامخامخ پوځي، سياسي، اقتصادي او ... جګړې پيل کړي.

۴ــ بې له ځنډه دې د ملګرو ملتونو امنيت شورا او اړونده عدلي محاکمو ته غوښتنليک وړاندې شي، پر پاکستان دې د خاورې دعوه وشي، د دعوې پرمخ بيولو لپاره دې يوه خوار ښه متخصصه ډله، چې په هغو کې لر او بر افغان حقوق پوهان، تاريخ پوهان، سياستوال او د دوستو هيوادونو کار پوهان ګډون ولري، تر څو وکړای شي د ملګرو ملتونو په محاکمو کې په ښه توګه خپله دعوه وچلول شي.

ټول پوهيږو چې د تاريخ په اوږدو کې په افغانستان کې له پرديو سره ټل ولسونه جګړيدلي دي، لويو، لويو امپراتوريو ته يې ماتې ورکړې دي، نو ځکه خو وايي(د ولس زور د خدای زور دی) په دې بنسټ زمور اتل ولس له پاکستان سره د جګړې لپاره ښه په خوښی سره چمتو دي، که ولسمشر زړه وکړي او په خپل اتل ولس باندې غږ وکړي وبه ګوري چې زمور ځوانان د جګړې ډګر ته د ډولونو او اتڼونو سره ورودانګي.

د پاکستان سره د دې جګړې ګټې به دا وي چې له يوې خوا به امريکايان او غربيان، له پاکستان سره په مخامخ پوځي، اقتصادي او سياسي جګړو او کشالو کې ښکېل شي او له بلې خوا د ملګرو ملتونو سازمان به د ډيورنډ کرښې مسله مهمه وبولي او جدي غور به پرې وکړي، دا جګړه به د ننه په پاکستان کې په لومړي ګام کې بلوڅان، پښتانه او سنديان د پنجابيانو پر وړاندې راپورته کړي، چې په پای کې به پاکستان تجزيه شي او نړی به د پاکستان د (ام، کيو، ام) ګوند د مشر، الطاف حسين په وينا، له دغه نړيوال ناسور او عذاب څخه آرامه شي. (ان شاء الله)

https://www.youtube.com/watch?v=IQgy1IV3uNY

https://www.facebook.com/Spogmai.Fm/posts/1210083302346606:0

هــغه ځوان چې د وطن په درد سوځيږي
که ســـل ځله پر مخ لويږي پورته کيږي
ما ترې سل ځله قـــربان او صدقه کړې
چې د مرګ پر پوله ناست وي لا خوځيږي
اکاډميسين سليمان لايق

موجبات بیماری روانی

موجبات یا علتهای بیماری روانی عبارتند از:

۱. خرابی مغز.
۲. سرکوفتگی امیال (عقده روانی).
۳. گذشتن شدت میل از حدومرز کنترول.

و اینها نیز آدمی را بسوی بیماری روانی سوق می دهد.

۱. بیکاری کامل و زیاد.
۲. تنهائی زیاد و خیال.
۳. فقر وخرج زیاد با عدم اعتماد به خود وخدای خود.
٤. ممانعت همیشگی از بروز رازهای دل.
۵. حسادت زیاد.
٦. حرص زیاد.
۷. حوادث ناگوار پی در پی غیر منتظره .
۸. به ذهن آمدن پی در پی صحنه های ناخوش آیند و هول انگیز وخشم افزا.

یکی از چیزهائی که هم ممکن است موجب بیماری روانی شود و هم امکان دارد باعث بیماری جسمانی و احیاناً فلج و سکته و مرگ شود، مشاهده یا خبر امریا امور ناگهانی بسیار ناگوار وهیجان انگیز است. از دیگر چیزهای که در بعضی افراد سبب دیوانگی یا بیماری روانی می شود، بعضی از بیماریهای بدنی و نقص عضو است، و در بعضی افراد هم بیماری روانی ارثی است، هر چند که ارث هم خد دستخوش محیط است.

منظور از خرابی مغز، این است که یک قسمت از مغز یا تمام آن در اثر ضربه ای مخصوص یا در اثر چیزی دیگر صدمه دیده و نمی تواند کار خود را به خوبی انجام دهد و یا در اثر فرسودگی کارش مختل شده.

منظور از سرکوفتگی امیال این است که یک یا چند میل همیشگی هرگز نتوانسته اند ارضاء شوند، هر وقت ظهور کرده اند با توسری خوردن از محیط مجبور به عقب نشینی شده و به صورت عقده مشغول دارنده، یا آزار دهنده در آمده اند.

مقصود از گذشتن شدت میل از مرز کنترول، این است که گاهی ممکن است یک میل آنقدر شدت و قوت پیدا کند که گذشته از آنکه شدیداً همه امیال دیگر را تحت الشعاع خود قرار می دهد، قدرت جلوگیری از ارضاء آن از صاحبش سلب می شود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قصه خوانی مړی

کله چې ژوند د تېره تېغ لاندې راشي نو د لوبې خوند پیکه او بدرنګ شي او د مصلحتونو لاندې ژوند تېرول هم بلا ډېر دروند کار دی، خو بې له دې چاره هم ناشونې ده. کله چې استقلال د هوسۍ په ښکر او فکري استقلال په زولنو وتړل شي نو سړی خوار پکې لکه د بامیانو د نړېدلیو بوتانو په څېر هک پک پاتې شي، نو د حیرانۍ له امله به سړي نه ورخ اوبه یوسي او معامله ګډه وډه شي او په ګډه وډه معامله کې خپله خبره کول او پخپله خبره درېدل د سقراط د زهرو جام شي او د سقراط د زهرو جام څښل هم د سقراط په څېر زړه او ځیګر غواړي...

جبران جبرایلی

... په دې دروغجن چاپېرچل کې د نفرتونو دومره زهر شیندل شوي چې د شاتو په شیندلو هم د چا یقین نه راځي. دا د شکونو وطن دی او دلته په هره خبره شک کېدای شي او په هر چا شک کول دلته څه نوې خبره نه ده، ځکه کله کله په ځان هم شکي شم، ځکه دلته قبله بدلول او په فردوسي جام شونډې لګول د ورځې معمول دی، کله چې د امن او سولې خبرې شروع شي نو ځینې د جهاد مدعیان بیا د وینو غړغړې شروع کړي، ددې یارانو لپاره خو جنګ لنګه غوا ده چې غوا وچه شي کوچ او غوړي بند شي بیا نو ددې نازولیو ګوزاره ګرانه شي او بیا د غل د مور په څېر په غلا ژاړي. دوی خو تل د نورو په شر کې خپل خیر غواړي، وایي یو څه او کوي بل څه!

واعظان کز جلوه بر محراب و ممبر می‌کنند
چون به خلوت میروند آن کار دیگر می‌کنند

یوه بله خبره را یاده شوه، په خیبر بازار کې زما د یو مېز نږدې ملګري ښاغلي سلیم راز به ویل، په افغان جنګ کې د اسلام او مسلمان خبره یوه (دکهاوه) ده، اصلي خبره د مقام او د روپیو لاسته راوړل دي.

زه د راز صیب د خبرو په هکله په سرو زرو ګوزاره کوم، خدای ښښلي سیف الرحمن سلیم را څخه په یو بیت ځان خلاص کړی وه.

لاړه قــــافله هم د رهبر سره رهزنه شوه
دا معاشره جوړې د ځېلمې بې ضمیره ده

دې مجهول حالت له ما هم لاره ورکه کړې. د موزېګې د شلېدلي کټ په څېر چې بازو یې ټینګ کړم، لنګه یې وتښتي. که د سولې دا معامله لړه هم اخوا دېخوا شوه نو پور به یې دا خوبولی ولس پوره کوي. د جعل او تذویر داسې امامان به پیدا شي چې شیطان به ترې امان غواړي. درنو لوستونکیو!

زما ددې لیکنې پیمانه یواځې د ژوندي ضمیر خاوندان کولی شي.

دا زما ډېرور، خدای وهلی سم کړتو خان دی، پرون یې راته وویل، د سولې په خبرو کې زموږ د مشرانو څه رول دی؟!

زه غلی شوم، ناڅاپه مې د شلو کالو یوه زړه سفر نامه مخې ته راغله، په ۱۹۹۹ز کال کې ښاغلي افراسیاب خټک، قدرمن آصف ضمیم، ګران نور الحبیب نثار او محترم ابراهیم همکار د پېښور پوهنتون یو څو استادان محصلین او محصلانې سره له جبرانه د یوه ورکشاپ په خاطر نتیاګلۍ ته مخه کړه. کله چې نتیاګلۍ ته ورسېدو نو د پېښور ګرمۍ او د نتیاګلۍ یخنۍ په زور هم خبر شولو. مازیګر مهال د لیلیې مسوول موږ ته معلومات راکول چې دلته هر راز ځناور شته، که مو مخې ته راغی تاسو ورته څه مه وایئ، تاسې ته هم څه نه وایي او که چېرته زمری هم مخې ته راغی ورته عمل به کوئ. نثار صیب پرې غبر کړ، که زمری راغی د هغه خوښه ده چې هر څه کوي، زموږ کوکې او خاموشي موږ ته ذره هومره هم خیر نشي را رسولی. ډېرور ته مې وویل، څه چې د ځنګل د پاچا خوښه وي، هماغسې به کېږي.

اُفف خدایه! ما خو خبره د قصه خوانۍ د مړي را نیولې وه، سر مې ځنګل ته ورسېد. د قصه خوانۍ بازار له یوې تنګې کوڅې نه ناڅاپه یو تابوت راووت. د جنازې څادر پرې هم غوړېدلی وه. هر چا ورسره د ثواب په نیت اوه- اوه قدمونه اخیستل او هر چا د بېوسۍ او خپګان مظاهره کوله.

مړی له چوکِ یادګار او فردوس سینما نه ښه په هجوم کې راووت. د ثواب په نیت را وتلو خلکو مړی تر چارسدې اډې پورې را ورسولو، چې د چارسدې هدیرې ته ورسېدل، ګوري چې نه نوی قبر شته او نه هم قبر کیندونکی. را وتلیو خلکو مړی د بوتنۍ پُل ته ورسولو. هلته هم د چارسدې هدیرې په څېر نه قبر و او نه قبر کېدونکی. خلکو جنازه په ځمکه کېښوده.

یوه پکې غبر کړ، د مړي وارثان څوک دي؟! هر چا یو بل ته کتل، د وارث مارث پته نه لګېده، مړی خوار پر ځای پاتې شو او د ثواب په نیت را وتلي خلک بېرته خپلو ځایونو ته ستانه شول. معامله پولیسو ته ورسېده، پولیس د مړي د معلوملو لپاره قصه خوانۍ ته را ورسېدل، یو څو شېبې وروسته معامله ښکاره شوه چې یو چا خپل ملګری د پیسو لپاره وژلی، مړی یې تابوت کړی او خپله تښتېدلی دی.

په موږ خوارانو هم د قصه‌خوانۍ د مړي په څېر لوبې روانې دي. د قاتل ماتل پته مو نه لګېږي، په دې څلور لسیزو کې چې هر چاته نږدې شوي یو، په چړو یې وهلي یو او په زخمو یې راته مالګې دوړولې دي. نن- سبا یو نوی څرک پیدا شوی، خدای دې وکړي چې د لغمان د چارباغ پخوانۍ اوسېدونکی او نننۍ زلمی خلیلزاد زموږ په زړو پرهرونو د مرهم پټۍ کېږدي او نور په دې ځورېدلي ولس کې د اور، وینو او بارودو لوبه ختمه شي.

زه خپله لیکنه د خپل بابا په دې شعر ختموم:

ګوندې وي چــې بازي بیا را وجار وځي
همه‌ګي عالم ویل کا چې اوس بای ده

څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟

ډاکتر محسن حسن

دغه لړی سل لاربښووني لري، دلته به یې شریکوو، چې زموږ تاسې فکرونه مثبت شي!

۱ - کله چې غږېږئ باید مثبتې کلمې وکاروئ!

که تل ځانته وواياست چې «نشم کولای» نو ځان قانع کوئ چې په رښتیا ضعیف یم. باید وواياست چې په اسانۍ د یوه کار له عهدې وتلای شم او یا حد اقل خپل ټول زیار کاږم.

۲ - منفي فکرونه لېرې کړئ!

کله مو چې روحیه ضعیفه وي، نو منفي فکرونو او احساساتو ته اجازه مه ورکوئ چې ومو ځوروي. حتی ورځ کې یوازې څو ساعته منفي فکرونه له ځانه لېرې او د ژوند په مثبتو اړخونو تمرکز وکړئ.

۳ - هاغه کلمې او توري کاروئ چې خواک و احساس مو را ویښوي!

تل زیار کاږئ چې خپل فکرونه په داسې کلمو بیان کړئ چې له هغو سره تاسې د خوښۍ او قدرت احساس لرئ او داسې وګڼئ چې ژوند مو خپل کنټرول کې دی. د هغو کلمو پر ځای چې د ماتې او بې کفایتۍ احساس درکوي په مثبتو کلمو تمرکز وکړئ.

نور په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د دريو ګاونډيو هېوادونو شريکه مرسته

طارق عزيز

د نشه‌يي توکيو بد اغېز هر چاته معلوم دی، خو سره له دې هم په نړۍ کې به داسې هېواد نه وي چې يو شمېر خلک يې په نشو نه وي اخته، خو بيا د ډېرو هېوادونو حکومتونو نه يوازې د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت، بلکې د کارولو پر ضد يې هم ډېر ګامونه پورته کړي. يو خوا که د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت او قاچاق پر ضد په ټوله نړۍ کې عملي ګامونه پورته کېږي، نو بلخوا موږ داسې مثالونه هم لرو چېرته چې د طبي مقاصدو لپاره د نشه‌يي توکيو کر قانوني ګرځول شوی. د نړۍ د نورو هېوادونو په څېر پاکستان، افغانستان او ايران هم غواړي نه يوازې د ناقانونه نشه‌يي توکيو کښت ختم کړي، بلکې غواړي ددې توکيو قاچاق هم بند شي...

... په دې لړ کې درېواړو ګاونډيو هېوادونو، پاکستان، افغانستان او ايران له افغانستان څخه د افيونو او د نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د مرستې کولو او له يو بل سره د معلوماتو شريکولو پرېکړه کړې.

دې درې واړو هېوادونو دا پرېکړه د ۲۰۱۸ز کال په دسمبر کې د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې د يوې غونډې پر مهال کړې. په دې دوه ورځنۍ غونډه کې د پاکستان، افغانستان او ايران د نشه‌يي توکيو د مخنيوي ادارو لوړ رتبه چارواکيو ګډون کړی و. دا درې اړخيزه غونډه د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرمونو د مخنيوي ادارې «يو اېن او ډي سي» په مرسته شوې وه. د ملګرو ملتونو دې نړيوالې ادارې په ۲۰۰۷ز کال کې ددې درېواړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ د مرستې او معلوماتو د شريکولو ميکانېزم معرفي کړی و. ددې ميکانېزم بنسټيزه موخه له افغانستان څخه د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق مخنيوی دی. د اسلام آباد په غونډه کې درېواړو هېوادونو د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په وخت د معلوماتو شريکولو او په دې لړ کې له مرستې زياتولو سره سره په هغو پولو په يو وخت کې د عملياتو کولو پرېکړه هم کړې، په کومو چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق ورل روان دي.

د اسلام آباد دا غونډه داسې مهال شوې، چې د ملګرو ملتونو ادارې منلې چې په ۲۰۱۸ز کال کې د وچکالۍ او تېتې بيې له لامله په افغانستان کې د کوکنارو په کر کې نژدې ۲۰ سلنه کمی راغلی.

په دې درې اړخيزه غونډه کې په پاکستان کې د يو اېن او ډي سي استازي سېزر ګډېس وويل: «درې واړو ګاونډيو هېوادونو په ۲۰۱۹ز کال کې د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په لا ډېرو هڅو کولو اتفاق کړی.»

د سېزر ګډېس په وينا، له دې درې واړو هېوادونو پرته د نړيوالې ټولنې لخوا مرستې زياتولو ته اړتيا ده، ځکه د نشه‌يي توکيو د مخنيوي کار يوازې ددې درې هېوادونو د وس خبره نه ده. د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نژدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې واړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي.

د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره له افغانستان سره د ملګرو ملتونو او اروپايي ايتلاف مالي مرسته له دې څخه علاوه ده. سره له دې چې د امريکې او نړيوالې ټولنې لخوا د کوکنارو د کر د خاتمې لپاره له افغان دولت سره مرستې شوې دي، خو بيا هم د کوکنارو کر او د نورو نشه‌يي توکيو کر لا هماغسې روان دی. داسې ولې کېږي؟!

د افغانستان د معيشت او بيا په خاصه توګه د کرکيلې په اړه په جاري شويو شمېرو کې ددې پوښتنې ځواب موندل کېدای شي. په افغانستان کې يوازې ۱۲ سلنه ځمکه د کر وړ ده. په دې هېواد کې پينځه سيندونه بهېږي، خو سره له دې يې هم د اوبو لګولو نظام دومره پرمختللی نه دی چې په پايله کې يې د کر وړ ټوله ځمکه خړوبه کړای شي. که څه هم يو اېس اېډ او نورو ادارو د افغانستان له کروندګرو سره د فصلونو توليد اضافي، د اوبو لګولو نظام بهتري او د کرکيلې او لايو سټاک د ودې له لارې مرسته روانه ساتلې، خو ددې کومې خاص پايلې نه دي را وتلې.

د صنعتونو د نشتوالي له امله د تربيه شويو خلکو کمی داسې ستونزې دي، د کومو په وجه چې افغان کروندګر د کروندې سمدستي لاسته راوړنې لپاره د کوکنارو په فصل په انحصار کولو مجبور دي، ځکه چې دوی په کم وخت کې د فصل ښه نعم البدل تر لاسه کوي.

په افغانستان کې د کوکنارو کرونده، توليد او له تجارته يې د تر لاسه کېدونکي امدن حجم د ميليونونو ډالرو د ماليت دی، خو له دې نه افغان دولت او نه کروندګرو ته پوره معاوضه په لاس ورځي، ددې پر ضد له دې تجارت څخه د ترلاسه کېدونکي امدن ډېره برخه د جنګسالارانو، ترهګرو او د نشه‌يي توکيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قاچاقبرو جیبونو ته ځي.

پر ۲۰۰۱ ز کال په افغانستان کې د ناټو د عملیاتو له پیل کېدو نه پس د بیا رغونې او بحالۍ په نوم امریکا، اروپايي ایتلاف، جاپان او نورو مرستندویو هېوادونو له بېلابېلو پروژو سره سره د کوکنارو د کرونديو د کمښت لپاره اقدامات کوي، ځکه چې د نشه‌يي توکيو قاچاق د ټولې نړۍ ستونزه ده، دا حالات په نظر کې ساتلو سره افغان دولت او ګاونډي هېوادونه يو ځای شوي او ددې مسئلې د حل لټولو هڅې کوي.

په داسې حال کې دي ته اړتيا ده چې افغان دولت د کوکنارو د کرونديو او توليد عمل رسمي کړي، بايد افغان دولت نړيوالو هېوادونو او په خاصه توګه له دوا جوړوونکيو هېوادونو سره تماس ونيسي او د افيونو قانوني برآمد ته پام وکړي.

په ۲۰۱۷ز کال کې د دوا د صنعت نړيوال حجم ۹۳٤,۸ میلیونه ډالر ریکارډ کړای شوی و او د يوې اندازې له مخې د ۲۰۲۱ز کال په پای کې به ددې صنعت حجم د ۱۱۷۰ میلیونه ډالرو نه هم زيات شي. په دې وخت کې افيون په ګڼ شمېر سکون رسوونکيو دواګانو کې کارول کېږي.

بايد افغان دولت او د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرايمو د مخنيوي اداره هغه ټول پرمختللي او پرمختګ کوونکي هېوادونه چېرته چې د درملو صنعتونه دي، په دې قايل کړي چې هغوی د درملو جوړولو لپاره افيون له افغانستانه وپېري، له دې سره به افغان حکومت ښه مالي ګټه تر لاسه کړي او ورسره به د کروندګرو ګټه هم زياته شي او ورسره به د نشه‌يي توکيو په قاچاق کې ډېر کمښت راشي. په دې لړ کې د افغانستان د کرنې وزارت، اقتصاد وزارت، د بهرنيو چارو وزارت او تجارت وزارت هم مسووليت لري، دا يو مشکل کار دی خو چې نيت او اراده وشي، نو بيا هېڅ ناممکن نه دي.

افغانستان په دې وخت کې د بيا رغونې او بحالۍ له پړاو نه تېرېږي، بايد افغان دولت په دې ځان پوه کړي چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق په اړه د تجارت يوه لويه برخه د قاچاقبرو، عسکري ډلو او نان سټيټ اېکټرز لاسونو ته ځي، که د کوکنارو کرونديو، توليد او بهر ته لېږل قانوني او رسمي شي، نو افغان دولت هغو وږو کروندګرو ته نېغ په نېغه ګټه رسولی شي، کوم چې په دې وخت کې د معاش له ستونزو سره مخ دي. په دې لړ کې موږ د کاناډا يو مثال وړکولی شو، چېرته چې د طبي موخو لپاره د نشه‌يي توکيو تر يوه حد پورې د قانون له مخې د کرونديو اجازه ورکړل شوې. دا اجازه چاته ورکړل شوې؟ او ددې شرايط څه دي؟ بايد په دې لړ کې افغان دولت د هغه ځای د قوانينو او شرايطو جاج هم واخلي.

سيکولاريزم

اجرالدين اقبال

... په تېر پسې

دا ښکلګه ښيي چې موږ همدغسې د ماورأ طبيعت په لمن کې ژوند کوو او ژبه مو پوره سکولار شوې نه ده. دا له يوه فرانسوي سره پرتله کړئ چې د خدای پامانۍ پر وخت وايي: «د ليدو په هيله» او يا يو انګليسي چې وايي: «مخې ته دې ښه». دا ژبه، د فرنګيانو همېشنۍ ژبه نه وه. که تاسې د دوی مخکېنيو ليکنو او خبرو اترو مراجعه وکړئ، وبه وينئ چې په خدای پامانۍ او ليک ليکلو کې دومره وچ کلک نه ول او هلته ديني سمبوليک ژبې واکمنې درلوده.

خو تر ژبې ډېر او مهمتر، انګېزې مو دي. مهمترين ځای چې د لازمان او ماورأ طبيعت عالم - چې دين هم په دې نړۍ پورې اړوند دی - په طبيعي ژوند کې مو دخالت کوي، په عمل کې مو نيتونو ته ښه او روح ورکوي. انسان بې له انګېزې او انديښې بل څه نه دی. مولانا بلخي ويل:

ای برادر تو همان انديشه ای - ما بقی تو استخوان و ريشه ای (مثنوي)

د انديشه کلمه يې په عمومي مانا کارولې ده؛ هم نيت په پام کې لري او هم انديشه. انسان د نيت او اند ټولګه ده او د عمل په ډګر کې د خپلو نيتونو تابع دی. که انګېزې او نيتونه يې ديني وي، ديني انسان کېږي او که غير ديني وي، سکولار کېږي. جمع هم تل په فرد پسې ځي. که د ټولنې ډېری وګړي ديندار وي، ديني ټولنه به رامنځ ته شي او که غير ديندار وي، سکولار ټولنه. په نويو ټولنو کې دا پېښه شوې چې غير ديني نيتونه، د ديني نيتونو ځايناستي شوي دي. د بېلګې په ډول د روغتيا او وطن دوستۍ انګېزې شنلای شو.

د اسلام له پېغمبره(ص) يو روايت لرو چې وايي: «النظافة من الايمان» يعنې پاکوالی د ايمان يوه برخه ده؛ يعنې مؤمن انسان د مؤمن والي په نيت پاکوالی غواړي. همدغسې موږ ټول له هېواد سره مينه لرو. که کوم دښمن زموږ پر خاوره يرغل وکړي جګړه ورسره وکوو او د فاع ترې کوو. په ديني رواياتو کې لرو «حب الوطن من الايمان» يعنې له هېواد سره مينه د ايمان يوه برخه ده. مؤمن انسان، د خپلو ديني ښوونو له مخې، وطن دوست دی او له خپلې خاورې به دفاع کوي. همدلته يو بنسټيز ټکی نغښتی دی. څوک چې له خپل هېواده دفاع کوي په کوم نيت دغسې کوي؟ څوک چې د پاکوالي په لټه کې دی، په کوم نيت دا کار کوي؟

په نوې نړۍ کې ويل کېږي، د پاکوالي لپاره، ديني نيت لازم نه دی؛ بلکې د عقلمنو انسانانو په توګه پوهېږو چې پاکوالی يو ښه چار دی. دا چې خدای تعالی هم ترې راضي دی، څومره ښه؛ خو ان که خدای هم نه ويل، موږ په خپلو عقلونو پوهېدو چې پاکوالی يو ښه چار دی او يوازې په عقلي انګېزو پر ډېرې کولو مو د پاکوالي رامنځ ته کولو ته هڅه کوله. او يا کله چې غليم زموږ پر هېواد يرغل کوي، پر کور مو تېری کوي؛ نو شونې ده په ديني انګېزو له ځانه دفاع وکړو او شونې ده ديني انګېزه هم ونه لرو او له ځانه دفاع وکړو.

په غير ديني ټولنو کې، خلک د خپل مال، ناموس او خاورې لپاره مبارزه کوي سره له دې چې ديني انګېزه نه لري. تردې اوچت، له ظلم سره مبارزه ده. څوک چې په ټولنه کې ظلم زغملای نشي، څوک چې ويني «نابينا و چاه است» او چوپ کېناستای نشي، په دوو انګېزو غبرګ پورته کولای شي: يو په ديني انګېزه ؛ ځکه دا کړنه د خدای خوښه ده او بل په غير ديني انګېزې؛ يعنې په يو عقلاني څېړنه دې پايلې ته ورسي چې ټولنه له ظلم سره نه پايېږي او د ظلم منل د انسان له فطرت سره په ټکر کې دي. سکولار ټولنې دغسې يو وضعيت لري.

په ديني ټولنو کې د سکولار ټولنو عموم بنسټونه هم پيدا کېږي؛ يعنې که هلته د کرنې وزارت لري، ديني حکومت هم د کرنې وزارت لري. که هلته دفاع وزارت لري، ديني حکومت يې هم لري. دا ټول ظواهر يو دي؛ نو ترمنځ يې توپير څه دی؟ کوم چار يوه ديني ټولنه له غير ديني ټولنې يا يو ديني حکومت له يو غير ديني حکومته بېلوي؟

دا توپيري عنصر انګېزې او نيتونه دي. د دواړو کړنو بهرنی بڼه يوه ده. بنا او ساختمان يې يو رنګ دی. په دواړو ټولنو کې بنسټونه يوبل ته ورته دي. دلته يوازېنی څيز چې د سکولار او غير سکولار ډلو ترمنځ توپير رادبره کوي، «انګېزې» او «نيتونه» دي؛ يو د الهي رضايت په نيت عمل کوي او دا بل نه له خدای سره د موافقت يا مخالفت - چې له آره به ذهن کې دغسې انګېزه نه لري - له وجهې بلکې په خپلې عقلانې انګېزې عمل کوي لکه وايي پلانی کار کوم ځکه عقلاني محاسبې راښيي چې پلاني ځای ته به ورسم او همدغسې.

د سکولاريزم ددې مفهوم په پام کې نيوو سره، ډېری تبعي او فرعي ټکي به يې راښکاره شي. لکه چې ومو ويل. نړۍ، د انګېزو او انديشو نړۍ ده. د انګېزو په نړۍ کې کله مو انګېزه دا وي چې له يوه ماورايي موجود سره معامله وکړئ او طبعا چارې مو دده په وينا او دده د خوښۍ لپاره کوئ. کله هم دغسې محاسبه او سنجونه نه لرئ؛ خو په عقل چلېږئ او د کار پايله هم يو رنګ ده. کله چې زموږ په ټولنه کې ويل کېږي: «موږ خپل مکلفيت ترسره کوو» د «مکلفيت ترسره کولو» دقيقه مانا همدا ده چې: « موږ په خپل ګومان د ديني او الهي انګېزو له مخې عمل کوو، حال دا چې نور د دغسې نيتونو له مخې عمل نه کوي. »

له دې سريزې دوه مهم ټکي راوځي: لومړی ټکی دا، په سکولار او غير سکولار ليد کې د کړنې بهرنۍ بڼه څه دخالت نه لري. څه چې دخالت لري د عامل وګړي دننۍ انګېزه ده. زه يو کار کوم چې شونې ده ته يې ورته ترسره کړې؛ ته هم موټر چلوې او زه يې هم. ته هم ښوونځی پرانځې او زه يې هم. ته هم اولادونه روزې او زه يې هم. شونې ده دا ټول پوره يو رنګ بڼه ولري. کوم څيز دا دواړه کړنې يو له بله بېلوي؟ دا چې زه ځانګړی نيت لرم او تاسې بل لرئ. نو ظواهرو ته په کتو ويلای نشو چې کوم وګړی يا ټولنه سکولار او کوم وګړی يا ټولنه سکولار نه ده. بې له بخري توپيره، د کړنو ظاهر يو رنګ کېدای شي...

پاتې په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی

ابراهيم ايمان

په مور وطن ډېر کړاوونه او جګې ټيټې تېرې شوې دي، خو نه يې چنګېز ته سر خم کړی، نه ګوډ تيمور، نه انګرېز و شوروي ته. په مور وطن هرې ډلې ټپلې زړه يخ کړی دی، خو له داخلي خاينانو هم په امن نه دی پاتې شوی. څوک يې په ټټر کې سرو او سپينو ته غله ول او څوک يې بيا د نورو په اشارو نوم و نښان ته شنه مړه. هرې ډلې چې په مور وطن کې له دمغانه تر اټکه پورې ظلم او زياتی کړی دی، په شرمو شرمېدلي دي.

کله چې امريکا او متحدينو يې پر افغانستان بريد وکړ، امريکا يوې ډلګۍ ته داسې زمينه برابره کړه چې د وطن اکثريت يې يوې خنډې ته کړ. ددې ډلګۍ په رأس کې بيا پخوانی ولسمشر حامد کرزی و. ده او دوی پخپله دوره کې داسې کارونه وکړل چې د پښتون قوم بنياد يې وباسلو، يوازې يې د بېلګې په ډول د پښتنو په سيمو کې خيالي ښوونځي يادوم او بس!

د حکومت په چوکاټ کې خو له الفه تر يا، ټوله شمالي ټلواله مسلطه وه. دوی د پښتنو په سيمو کې جنګ ته زمينه برابره کړې وه.

په روان جنګ کې مو ټول اسلامي او پښتني ارزښتونه زخم زخم، ټپي ټپي شول. ټيکری، څادر، لنګوټۍ، برقه او د پټمنو پښتنو مېرمنو جامې..!

هو! دا ارزښتونه مو څه په خپل لاس ټپي کړل او څه د نورو په لاسونو، خو اوس د هېواد په شمال کې ځينې را پورته شوي دي لوی ارزښت د افغانستان نوم او افغانيت نه مني. مور يې په تدريجي ډول دې ځای ته را ورسولو اول يې پورته ياد شوي ارزښتونه او ژبه په اداره کې فلج کړه، بيا خبره دې ځای ته را ورسېده چې اوس د افغان په سپېځلي نامه پوزخند وهي، ننګين او منفور نوم يې بولي!

څوک چې خراسان غواړي، دوی د تاريخ هغه بابونه نه دي کتلي چې چا په دې پاکه خاوره کې د بغاوت ناره کړې ده، انجام يې څه دی او افغان ولس څه ورسره کړي دي.

دوی پردي تاليختي تل د پرديو پروژې دلته په لوی افغان وطن کې پر مخ وړي او تل يې له دې خاورې نه نورو ته ګټې رسولې دي.

اوس بيا غواړي چې پخواني باداران خوشحاله کړي او په افغان وطن کې د بې اتفاقۍ او تعصب نغارې ودنګوي، خو زه حيران دې ته يم چې ولسمشرۍ ماڼۍ او نور ادرسونه خپل ورته ګوري او هېڅ غوږ نه پرې ګروي! دوی کېدای شي په دې نه پوهېږي چې دا د ننګ مسئله ده، د غيرت خبره ده او د افغانستان د ابرو خبره ده...

بل د لوی کندهار، لويې پکتيا او مشرقي ولسونه هم چوپ دي، که حکومت او دولت په دې خبره سر نه خوږوي، نو دا ولسونه چې تل يې د افغانستان په سترو مسئلو کې دخالت کړی دی، نن بايد په يوه غږ را پورته شي، ستميانو او خرو او اسانو ته داسې غاښ ماتوونکی ځواب ورکړي چې راتلونکي نسل ته يې يو سبق پاتې شي.

که ددې خبرو مخه په نطفه کې ونه نيسو او دا خبرې وړې وګڼو، نو لرې نه ده چې په وطن کې به دې خبرې ته ايران او پاکستان پوکې ورکړي، بيا به يې مخه نيول ډېر ګران شي. خدای مکړه چې د ګل ګل وطن دا خلک را نه ټوټه او پرچه پرچه کړي.

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی
په دې منځ کې يې مېشته واړه عبث دي
«خان علیين مکان»

سوله مو تجربه کړې؟

احسان الله مومند

سوله هغه ښېرازه ده، چې له خوشحالۍ، نېکبختۍ، پرمختګ، امنيت، اقتصاد او... له لرلو مو برخمن کوي.

مور تل د سولې په اړه اورېدلي او ان رسنۍ هم د سولې لپاره -لکه څومره چې ورته اړتيا ده- کار نه کوي.

ډېرې رسنۍ د سولې بهير ځپي، ډېرې شنونکي او چارواکي هم ورته کړنې کاندي. آيا داسې يوه رسنۍ به څوک را وښيي چې د سولې په اړه يې څېړنيز راپور خپور کړې وي؟! او يا يې کوم کارپوه پوښتلی او هڅولی وي، چې ولې سوله نه راځي؟!

ځواب هرومرو منفي دی؛ ځکه مثبته څېړنه يا د سولې د ګټو او مثبتو اړخونو شننه، سپړنه او څېړنه په تېره نيمه پېړۍ کې نه چا ليدلې او نه لوستلې ده.

زمور د هېواد ځينې کاري شنونکي يا د سياسي چارو کارپوهان ټينګار کوي، چې څنګه ملي روح، له ملي ځانه بېل او وځپي!

مثلاً 2014ز کال يې هېوادوالو ته داسې ور پېژندلی و:

په 2014 ز کال کې به يو انسان د بل انسان خوړونکی وي. خو تر دې دې دمه هېڅ، هېڅوک ونه خوړ، هېڅ، هېڅوک لواړ تېر نکړ.

رابه شو د سولې او انسان ارزښت ته. الله پاک په سورة المائدة، ۳۲ اية کې داسې فرمايلي دي:

مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

ژباړه: (بېشکه شان دا دی هر څوک چې ووژني يو نفس بې له (عوض او بدل) له بل نفس څخه (يا بې) له فساده په ځمکه کې (چې په ملک کې يې فساد کړی وي) نو ګواکې وژلي يې دي ټول خلک او هر چا چې ژوندی کړ دغه (يو نفس چې سبب شي د ژوندون يې) نو ګواکې ژوندي کړي يې دي ټول خلک).

دا چې د يوه بې ګناه انسان وژل د ټول عالم وژل دي؛ نو بيا ولې زمور په ګران هېواد افغانستان کې هره ورځ لسګونه او سلګونه کسانو ته مرګ ژوبله اوړي؟!

آيا افغانان انسانان نه دي؟!

آيا په افغانستان کې د يو بل وژنه، تښتونه، شر و فساد ورځ تر بلې کمزوری شوی او که د ځواکمنتيا بلابېل پړاوونه وهي؟!

آيا په دې اړه ټولو خپل حق ادا کړی؟!

آيا د سولې په نوم چې کومې پيسې د مظلوم ملت له جيبه اېستل کېږي، دا پر ځای مصرفېږي؟ ايا هغو رسنيو او شنونکيو چې ځانونه د هېواد د ملي ګټو او د هېواد د بچيو ساتونکي، ژغورونکي او هڅوونکي بولي، په رښتيا د سولې مثبت اړخونه څېړلي؟

زما په اند ددې ټولو پوښتنو ځواب منفي دی؛ ځکه دوی يوه ورځ په دې اړه چې د يوه انسان وژل د ټول جهان وژل دي؛ يوه داسې پرتمينه غونډه نه ده جوړه کړې، چې پکې ملي مخور، سيمه‌ييز سپين روبي، قومي مشران، د لېرې پرتو سيمو درانه اوسېدونکي او ځوانان برخه واخلي. که يې جوړه کړې هم وي؛ وروسته يې پروژه‌يي بڼه په ډاګه شوې او د ورغليو خلکو له ملاتړه بې برخي شوې ده، لګښت يې هم د يوې پروژه‌يي موخې قرباني شوی دی.

هوکې! د هغو سيمو له خلکو دې د روان وحشت او ناخوالو د حل او عواملو په اړه وپوښتل شي، چې هلته هره ورځ وژنه، کرکه، جنګ او وحشت روان دی. بيا به نو د ستونزې په اړه ناسته، څېړنه او بحث ولې بې پايلې کېږي.

که شکېل چارواکي په رښتيا سوله غواړي، بايد له قومي مشرانو او ملکانو سره مشوره او نېک اړيکي ټينګ کړي. ځوانانو ته دې د عامه پوهاوي او ملت دوستۍ پروګرامونه او سيمينارونه جوړ او په ټوله کې دې دا څلور اصله -چې د يوه ملت او يا ملک د ملا تېر بلل کېږي- غښتلي کړي، چې هغه اخلاق، اقتصاد، امنيت او پوهه دي.

شاعر وايي:

لوی مه شه هغه ځوی دې په خوا پورې
چې يې نه نيولی درس او نه مکتب دی

په اوسني روان ناورين کې تر ټولو ګرم او جذباتي هغه ځوانان دي، چې د علم په زده‌کړې بوخت دي !

دا ولې؟!

آيا ژوند په څېړنه نه ارزي؟ او که ارزي بيا چارواکي، د سولې کاروان مسوولين او کارپوهان او رسنۍ په دې اړه چوپتيا ولې غوره ګڼي او څېړنه نه کوي؟!

څرګنده ده، چې په دې هېواد کې ګران او زړه ته نږدې خپل او پردي جېب دی! نه ملت او نه يې د ملي پيدايښت ارزښتونه!

خو په نورو هېوادونو کې دا جوته ده، چې ډېری خلک او ملت د جېب په پرتله ښاغلي او درانه دي.

هو! چارواکي (حکومت او دولت) بايد ملت او هېواد ته وفاداره وي؛ ځکه د حلالړې لټون او په هېواد کې سمون د دوی کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مردم، خشمگین اند!

مصطفی عمرزی

در تنگنای زنده گی، فشرده می شویم. نان، آب و خانه ی ما را گرفتند، کم نبود، حالا از نفس نیز افتیده ایم. حالت بی زاری توام با خشونت مرا می خورد. مردم، چه گونه منقلاب می شوند و در خروش خشم آنان، حاکمیت ها و رهبران، چه گونه زیر پا شده اند؟ به این درک، نزیک می شویم. اعتماد ما به بازیگران سیاسی، ارمغان هرج و برج بیشتر است. مثل این می ماند که کار ما، تایید هر کس و ناکسی ست که با ساخت دوسیه و شجره نامه، مردم را درگیر مرور گذشته ای می کنند که در هیچ کجایش، پس منظر آنان، تاریخ تجربیات کاری خوب ندارد. می آیند و می روند و از ما طلب رای می کنند. وسیله ی وصل ما با حکومت داران، چند نوبت اعتماد آراست...

خبر های کذایی زیادی را شنیده بودیم که شهر های ما را از وجود موانعی پاک سازی می کنند که در همه جا، شبیه قلاع معروف کابل شده اند. با این تفاوت که حضور جامعه ی جهانی، تکنالوژی عمران بین المللی را به ارمغان آورده است. به جای گل و پخسه ی وطنی، از سیخ و سمنت، مانع می سازند.

طی یک سال اخیر، مثل این که کار های قبلی را فراموش کرده باشند، به اندازه ای به حجم موانع سمنتی شهر کابل افزوده اند که به گونه ی فجیع، جلو تردد مردم را می گیرند.

تهدیدات امنیتی بزرگ و کوچک، مجموعه یا حلقه ای را که در تبانی با ارگان های امنیتی کار می کنند، به تجارت ستر ادارات، جاده ها و افراد وامی دارند تا ضعف های فاحش سکتور امنیتی بیشتر به نمایش گذاشته شوند.

اگر این همه ادعای توان مندی درست است، چرا فضای تردد و تنفس مردم را تنگ می سازند؟ در کجا پنهان می شوند؟ عقب سمنت ها! پس سرنوشت و تحفظ مردم چه می شود؟ یا این که مردم، فقط گوسفند استند؟

فاصله ی ما از دولت، به چند فرسخی رسیده است. نمی دانم چه کسانی تصمیم می گیرند؟ در شهر کابل در ازدحام مناطق مرکزی که انباشته از مراکز تجاری، ساحات قدیمی مسکونی و ادارات دولتی اند، هر کجا که فضای بازی به چشم بخورد، همه روزه با هزاران تن از موانع سمنتی، حصار کشی می کنند. در چهارراه پشتونستان، مردم در تنگنای مکان، روز تا روز دور حلقه ی چهار راه فشرده تر می شوند.

هراس از عدم کفایه، شماری را به تلاش انداخته است که با سمنت کاری شهر، به ذعم خود شان به امنیت بیافزایند. در این کار، تفکیک مناطق و کجا هایی که مورد حمله قرار بگیرند، مدنظر نیست. هر جا فضای باز بیایند، سمنت می گذارند.

چند ماه قبل از چهار راه پشتونستان تا چهار راه سرای شمالی را با ۲۰ یا ۴۰ افغانی طی می کردم، اما حالا موتر های دربستی با کرایه ی ۲۰۰، ۲۵۰ یا ۳۰۰ افغانی، حاضر نمی شوند به این مسیر بروند. با پیمودن فاصله ای تا چهار راه ملک اضغر، صدارت یا چهار راه انصاری، آن هم فقط به موتر «دربستی» می رسیم.

احاطه ی وزارت مخابرات با موانع جدیدی که به نام گلدان گذاشته اند و با جلو آوردن دیوار های سمنتی که جلوتر از دیوار های احاطه ی وزارت قرار دارند، پیاده رو را به حد عبور یک تن در آورده اند. برای آن که همه چیز را ساده وانمود کرده باشند، از جوانان هنرمند افغان که نقاش استند، دعوت می کنند حصار های سمنتی را نقاشی کنند. شباهت این منظره، بی شباهت به پناهگاه های اتومی نیست.

در اوایل حمله ی امریکا به افغانستان، مردم، نگرانی داشتند که حضور بن لادن، به قیمت جان شان تمام نشود؛ زیرا شایع شده بود که به زودی با بمب اتومی امریکا، رو به رو می شوند.

بی زاری توام با خشونت، کاسه ی صبر مردم را لبریز کرده است. مرکز شهر که محل تردد جمع کثیری از اهالی پایتخت است، بر اثر تنگنای جا، ساعت ها همه را درد سر می دهد. هنوز از برف و بوران خبری نیست، زنان و دختران مردم از عصر الی ۸ شب در ایستگاه های مرکزی شهر منتظر می مانند تا موتر بیابند.

وقتی این سطور را می نویسم، از شدت ناراحتی بی میل نیستم چند فُحش خواهر و مادردار به مسوولان حواله کنم. آخر کدام حیوان تصمیم می گیرد؟ با این همه مدعی عقل و منطق، یکی نیست بیاید و مشاهده کند که سمنت کاری شهر، نمی تواند جلو درز هایی را بگیرد که با ضعف مدیریت، نصف مملکت، جغرافیای حاکمیت مخالفان شده است.

همه جا سمنت چیده اند. احاطه ی وزارت دفاع که از داخل نیز حیاط کلان دارد، به اندازه ای بزرگ شده است که در کنار اشغال پیاده رو، نصف جاده ی برج ساعت تا زیارت ابوالفضل را می گیرد.

در جا هایی که ادارات امنیتی قرار دارند، چهره های نگهبانان و پاسبان به مشکل رویت می شود. عموماً روی یک دیوار سمنتی بزرگ که خود به یک احاطه ی مربع سمنتی دیگر منتهی می شود، یکی با کلاه و تفنگ، از عقب یک پرده ی جالی، مردم را نظاره می کند. در واقع این ما استیم که آزاد می گردیم. مسوولان امنیتی ما بیشتر از هرکس احساس ناامنی می کنند.

اگر به قسم معمول تحلیل سیاسی- اجتماعی این بدبختی ها بپردازم، عقده های ما به قصر سفید می رسند، اما به این بسنده می کنم که تصیمم گیرنده گان و مجریان، از مردم دفاع می کنند یا از خود شان؟

مردم ما در میان موانع سمنتی، مانند یتیمانی استند که فقط وظیفه دارند رای بدهند و حمایت کنند. این همه هیاهو، نظام، حکومت و مسوولان، برای چیستند؟ خوب، معلوم است که باید به نیاز های مردم پاسخ بگویند؛ مردمی که در حصار های سمنتی خورد و افسرده می شوند.

نمی دانم شاید سناریوی تازه در کار است! آهسته و بدون سر و صدا، اطراف خویش را حصار می بندند. خدا کند خیانت دیگری در کار نباشد! از چه می ترسند و چه را پنهان می کنند؟

هر روز در صف هموطنان مستضعف، مظلوم و درمانده ی ما، به عنوان کسی که وجداناً درد های آنان را شرح می دهد، منقلب می شوم. حالت تکرار، یک نواخت و زجر دهنده که فقط زیاد می شود. واقعاً اسفبار است که کسی به این نمایشگاه یاس، اندوه و خشم توجه نمی کند. فتنه هایی که به همه چیز آتش می زنند، از همین شرر اجتماعی برخاسته اند.

عذاب در عذاب، مردم را خشمگین می کند. تا دیر نشده، بجنبید! هر کی در این جا خیال اقتدار کند، ناگزیر است هول ماحول اش را بپذیرد. در عقب سمنت ها و سنگر ها، فاصله از مردم، به فرسخ ها رسیده است. بهتر است از «بحران عدم اعتماد» بگوییم!

شرح تصاویر:
نمونه هایی از هزاران مانع سمنتی شهر کابل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بلاګانو میاشت

جبران جبرایلي

وايي، خبرې له خبرو پيدا کېږي، زه او استاد محمد آصف صميم د پېښور په يوه جوړه شوې غونډه کې مشران مېلمانه وو، ما صميم صيب ته وويل، تا له ځان سره څه راوړي؟ هغه راته وويل، ما له ځان سره هېڅ هم نه دي راوړي، ددې ويناوالو په خبرو کې دومره خبرې پيدا کېږي چې ماته د څه راوړلو ضرورت نه پېښېږي، دا هماغوی په خبرو کې خبرې کوم.

ماته هم په خبرو خبرو کې د سوات درې يو نامتو ليکوال -چې زه ورته د غره هومره درانه ګورم او د سوات د اخري پاچا بيرغ هم له ده سره خوندي دی- محمد پرويش شاهين يادوم. ياد دې په خير وي، هغه به ويل، اسد دانش ته اديبان اسد لالا او دانش لالا وايي، خو زه چې کله په دې تنګه ګلی را پيښ شوی يم نو ټول اديبان ترې داسې را تاو وي، لکه مهربانه مور، نو زه ورته د اديبانو مور وايم، خو ښاغلی شهرت ننګيال صيب د اسد دانش په تړاو جلا نظر لري، هغه وايي، په دوستۍ کې جوړه نه لري، خو په دښمنۍ کې يې دوه خطرناکې الماری ساتلې، په يوه کې يې سموم خفيفه او په بله کې يې سموم شديده ايښي. که د سموم شديده‌وو له الماری نه يې يو نری شان کپسول هم را ووېست نو د ډېرو سابه په مالګه کولی شي. ما هم د ننګيال صيب خبره جدي اخيستې، د هماغو دوو الماريو له وېرې ورسره ډېر محتاط چلېږم.

دا دوه لسيزې کېږي ځان ورسره په اوداسه کې ساتم. شپاړس کاله پخوا يې له يوې جګې ځانګې ناست يو خوار داسې لاندې را ګوزار کړ او په داسې يوه سوره يې ننوېست چې لا تر اوسه يې له را وېستلو څخه ډېر ياران عاجز پاتې دي. زه لطيف جان بابې يادوم، له ډېرو کلونو او کړاونو وروسته ما هم يوه الماری سازه کړې، که يو قلم ترې را وباسم، نو د ډېرو يارانو خولې به په امبورونو هم خلاصې نشي او له وارخطايی به ترې بدرنګې د ميدان رنګ شي او د ځينو د مخ له وريو نه به درته د سپي لکۍ ښه ښکاره شي.

زه ددې لوبې ډېر پخوانی لوبغاړی يم او د ډېرو ښاغليو رنګ په رنګ کيسې راسره شته. د همدې الماری له برکته چې ما پخوا په څه عقيده لرله اوس يې پرې نه لرم، کاش! ددې مکارو زاهدانو قبرونه مې پخوا نړولی وای، کاش! د دوی جنډې مې سېځلې وای او زيارتونه مې ورته په کانو ويشتلي وای که زه د خپل يو ناچاپ کتاب يو څو کرښې را نقل کړم، نو له ما نيولې د جومات تر ملا امامه پورې به رانه ځان څوک سپين نکړي.

که زما په ليکنه د چا تندی ګونځې شوی وي، باک يې نه ګڼم، د کابل يخنۍ او واورو رانه خبره اوږده کړه، د خپل ملا په دې شعر يې رالنډوم:

بدلوي د کتاب توري رندوي د ايمان سترګې
که يهود دي که سعود دي که ډالر دي که ريال

رښتيا ما خو د بلاګانو د مياشت خبره را نيولې وه، ما ماشومتوب کې د بلاګانو ډېرې کيسې اورېدلې دي، کله کله چې به مې په کور کې شرارت زيات شو، نو خدای بښلې مور به راته ويل، چوپ شه که نه بلا راځي! د بلا د لفظ اورېدو سره به مې ټول شرارتونه هېر شول، چې لږ را لوی شوم نو مشرانو به راته ويل، پس له ماښامه له کوره ونه وځې، دا د بلاګانو مياشت ده او په دې کې ډېرې خطرناکې بلاګانې را وځي او دا به هم پکې ويل کېدل چې تېر کال هغه فلانی سړی بلا په څپېړه وهلی وه، درې ورځې يې تودې تبې وکړې او بيا مړ شو. له څپېړې او تبې لفظ سره سم به مې د خدای بښلي پلار غېږې ته ځان رسولی و.

زه چې اوس هم کله کله د شپې له کوره وځم نو د ماشومتوب هغه بلاګانې مې مخې مخې ته کېږي، زه په دې نظر وم چې دا بلاګانې به قوي قوي جسامتونه لري، د سر وېښتان به يې په زنګنو لګېږي، غاښونه به يې د فيلانو په څېر را وتلي وي، نوکان به يې د لاس له پنجو نه هم اوږده وي، سترګې به يې سرې او ډاروونکې وي، خوراک به يې د ځناورو په څېر وي او د انسان مرګ به ورته د مچ وژل هم نه ښکاري. زړه کې به مې ويل، خامخا لوی لوی ښکرونه به هم لري، چالاکي به يې له ګيدړې زياته او د انسانانو د وينې له څښلو به خوندونه اخلي.

د بلا لپاره زما په ذهن کې همدا تصوير و، کله چې را لوی شوم او بلاګانې مې د سر په سترګو وليدلې، نو ځان سره مې په کرس کرس وخندل، چې د بلا لپاره زما په ذهن کې جوړ شوی تصوير ډېر په لوی توپير مخې ته راغی.

اُفف خدايه! زه څومره ساده وم، ډېر وروسته پوه شوم چې دا بلاګانې خو د انسانانو په بڼو کې دي، دوی خو په لوړو لوړو بلند منزلو کې اوسېږي، په تورو شيشو او قيمتي موټرو کې ګرځي، په لوړو لوړو څوکيو ناست او د اعلی مقام خاوندان دي. له ډالرو سره لوبې کوي، د انسانانو د اسيرولو او وژلو کورسونه يې ويلي. دې بلاګانو خو ځان ته په دې دنيا جنت جوړ کړی، حورې او غلمان هم لري، شراب ورته له فلتر شويو اوبو نه هم اسانه پيدا کېږي. دا بلاګانې خو د مفلسو حسنونو تالاګر او سوداګر دي، دا بلاګانې خو د انسانانو په وينو پړسېدلې، زر او زور هم لري. دوی خو د ولس په وينو اودسونه کوي. دا بلاګانې خو د خلکو په عفت، عصمت او ژوند اخيستلو کې بلا ډېرې ماهرې دي. دوی خو ښکرونه او د فيلانو په څېر غاښونه نه لري، دا بلاګانې خو د انسانانو په اختطاف او د مخدره موادو په قاچاق کې هم لاس لري. دې بلاګانو خو په هديرو هم رحم نه دی کړی، له دوی هديرې هم امان غواړي.

دا بلاګانې خو پردي جايدادونه او دولتي املاک هم غصبوي. ددې بلاګانو وجود خو له طالبانو او ISIS نه هم خطرناک دی. دا بلاګانې خو په غصب کې را لويې شوې او په غصب کې مرې او پس له مرګه هم په جګو غونډيو او تپو د غصب ځادرونه غوړوي. دا بلاګانې خو د زړې زمانې په څېر دنيا د غوايي پر ښکر کې نه ګڼي، دوی خو دنيا پخپلو ښکرونو ولاړه ويني.

اُفف خدايه! د دوی په تصوير جوړولو کې ما څومره لويه غلطي کړې، کاش! دوی زما د خيالي تصوير په څېر وای، دوی خو دښتې غرونه او بسته ښهرکونه په بدېه وهي.

خبر شوم چې له ډېرو کلونو وروسته خلک ددې بلاګانو په نومونو اخيستلو هم بريالي شوي دي. بله واورئ! لکه څنګه چې په رمضان مبارکه مياشت کې غټ غټ شيطانان په زنځيرونو تړل کېږي، له چا مې واورېدل چې دا بلاګانې به هم د غټو غټو شيطانانو په څېر نيول کېږي، تړل کېږي او قانون ته سپارل کېږي، حسابونه او کتابونه به ورسره کېږي.

کاش! د بلاګانو دا د نيولو مياشت يو څو کاله پخوا راغلې وای، دومره انسانان خو به نه وژل کېدل، دومره ځمکې او جايدادونه خو به نه غصبېدل، دومره د کونډو او يتيمانو لښکرې خو به نه جوړېدې، دې بلاګانو خو مور ته صرف هديرې، بې تنه سرونه او د بدن غوښ غوښ اندامونه په تحفو کې راکړي دي.

اوس هم ناوخته نه دی(دير آيد درست آيد) ډېره ښه خبره ده، خدای دې دا مظلوم ولس ددې دوه سيکړو بلاګانو له ظلم و شره په امان کړي. اخرت کې خو به اندامونو شاهدي ورکوي، په دې عجيب الخلقت مخلوق باندې خو ۳۵ ميليونه انسانان د دوی په ظلمونو ګواهي لي.

لوستونکيو!

ياد يې لرئ! الله تعالی ډېر لوی انتقام اخيستونکی دی، زه خپلې خبرې د خپل ملا صيب په دې بيت رالنډوم:

چې د زلفو په زنځ يې نړول د تقوی غرونه
نن يې شونډې هم ترخې شوې نن يې پاک د
توري زنګ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ

سليم ودان

د ديموکراسۍ تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې د وګړيو په خوښه او غوراوي د حکومت داسې جوړښت پکې را منځته کېږي چې په ټولو لويو او مهمو ملي پرېکړو، بوديجې او نورو لګښتونو په اړه ولس ته هر وخت حساب ورکوونکی وي، د ولس او حکومت تر منځ د واټن تارونه له منځه تللي وي او په حکومتي کچه ټولې هڅې او کاري پلانونه د هېواد او ولس د هوساينې او پرمختګ لپاره وي.
په ټولو ملي او برخليک ټاکونکيو مسايلو کې د ولس نظرياتو ته د ارزښت او درنښت په سترګه کتل کېږي. ديموکراسي ولس ته دا زمينه برابروي چې د خپلو رايو په وسيله داسې حکومت او نظام جوړ کړي چې هر وخت د حکومت، حکومتي ادارو او ولس تر منځ معلومات او شفافيت موجود وي. همدا رنګه د ولس رايې داسې فرصتونه له منځه وړي چې له هغه دې مافيا،غله، د هېواد، خلکو او حکومت ضد عناصر پيدا شي.
ديموکراسي ولس ته دا حق ورکوي چې د خپلو رايو په وسيله داسې کسان د حکومت په رأس کې راولي چې د هېوادوالو په منځ کې هر اړخيز عدالت، د فساد مخنيوی او د قانون حاکميت تامين کړي.
په ديموکراتيکو حکومتونو کې ولس ته د پوهې، ښه ژوند او د هېواد د پرمختګ لارې پرانستې وي. د هېواد هر وګړي ته دا حق ورکول کېږي چې په ملي مسايلو کې نظر شريک کړي. بله مهمه خبره داده چې د نظام په جوړښت او اصلاحاتو کې مستقيماً برخه اخيستی شي، خو له بده مرغه په افغانستان کې د ديموکراسۍ او ټاکنو دواړو بڼې بدلې دي.
په تېرو اولسو- اتلسو کلونو کې په هېواد کې څو ځله د جمهوري رياست، پارلماني او ولايتي شوارګانو ټاکنې تر سره شوې، خو د ټاکنو هر ځل تر سره کېدن له ډېرو لوړو ژورو سره مخ و. ولس هر ځل د خپل سر په بيه د ټاکنو په ملي پروسه کې برخه اخيستې ده، د هېواد په بېلابېلو سيمو کې زموږ له هېوادوالو څخه د هېواد دښمنانو هغه ګوتې پرې کړې دي چې د رای اچونې په ورځ په ټاکنيزو مراکزو کې په رنګ ککړې شوې وې. په ډېرو ټاکنيزو مراکزو باندې د بريدونو پر مهال همدا رای اچوونکي شهيدان او ټپيان شوي دي. په ټوليزه توګه د افغانستان د ټاکنيز سيستم په عاملو او رامنځته کولو کې تر ټولو ډېره سرښندنه ولس ورکړې ده.
دا کار يې ددې لپاره کړی دی، چې دلته د نورو هېوادو په څېر خلک د مشروع، پياوړي، ژمن، عادل او قانوني حکومت تر چتر لاندې ژوند وکړي، خو د ولس له بې شمېره قربانيو سره سره بيا هم نه نړيوالې ټولنې او نه هم افغان حکومت د ټاکنو د روڼتيا لپاره جدي ګامونه واخيستل او نه هم تر اوسه په ټاکنيزو کميسيونونو کې اصلاحات او بدلون وليدل شو.
دا په داسې حال کې ده چې د ټاکنو د قانون دويمه ماده په هېواد کې د هر ډول ټاکنو تنظيم، اداره، څارنه او له ټاکنيزو سرغړونو او درغليو څخه را پيدا شويو هر ډول شکاياتو ته رسېدنه يې د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د شکاياتو د کميسيون له موخو څخه ياد کړي دي.
سره له دې هم هر ځل د ټاکنو بهير له دومره درغليو سره مخ وي چې په نتيجه کې يې د ولس د ټاکنو په ملي پروسه کې ګډون او رايه اچونه بې ارزښته شي او ټاکنې د خپلمنځي جوړ جاړيو په ترڅ کې پای ته ورسېږي. په داسې ټاکنيز مديريت کې نه د ولس استازي بريالي کېږي او نه هم په دې هېواد کې وړ جمهور رييس ټاکل کېدای شي. تر څو چې له هر څه وړاندې د ټاکنو کميسيون له فساد څخه پاک او خپلواک نشي، په هېواد کې به همداسې بې عدالتي، غير قانوني حکومت، حکومتي چاړواکي او له فساده ډکه اداره موجوده وي.
په ۲۰۱۴ز کال کې چې له افغانستان څخه د امريکا د وتلو اوازې ګرمې شوې وې، نو هېواد او هېوادوال له يوه ناڅرګند سياسي او اقتصادي حالت سره مخامخ شول، خو سره له ډېرو امنيتي ګواښونو خلکو په لوړه کچه د جمهوري رياست او ولايتي شوراګانو په ټاکنو کې برخه اخيستنه ثابته کړه.
له بده مرغه له ټولو امنيتي ګواښونو سره سره د خلکو راوتلو قربانيو او رای اچولو ته د ټاکنو خپلواک کميسيون افغان حکومت او د نړيوالو څارونکو له خوا په ډېره سپکه وکتل شول، د ټاکنو بې پايلې کېدل او په ټاکنو شوي لګښتونه ټول اوبو يووړل او په افغانستان کې د روڼتيا او په ډيموکراتيکو اصولو ولاړ حکومت او د نظام خوبونه له خاورو سره خاورې شول. په ټاکنو کميسيون کې ضياءالحق امرخېل د ټاکنو کميسيون د درالانشاء رييس هغه څېره وه چې د ډېرو افغانانو په باور د ټاکنو د ملي پروسې په اخلال او بې پايلې کېدلو کې يې رغندنه ونډه درلوده او د اوسني حکومت د ټولو بې کفايتيو، فسادونو، نا امنيو، بېکاريو او فقر اصلي لامل امرخېل يادوي.
ښاغلی غني د همدې کال د بې مديريته او له درغليو څخه په ډکو ټاکنو کې له بې برخليک وضعيت سره مخ شو. تر ډېرو کړکېچونو وروسته د امريکا بهرنيو چارو وزير «جان کيري» په منځګړيتوب غني جمهور رييس او عبدالله په غير قانوني ډول اجرائيه رييس وټاکل شو. ښاغلی غني واک ته تر رسېدو څو ورځې وروسته په يوه خبري ناسته کې د ټاکنو په کميسيونونو کې د فساد د مخنيوي او سمونو په اړه ډېرې جدي څرګندونې وکړې او ولس ته يې په ټولو حکومتي ادارو کې د اصلاحاتو او د اداري فساد د له منځه وړلو ژمنې ورکړې، خو ټولو افغانانو وليده چې د غني ټوله کاري دوره يوازې پر دروغجنو ژمنو، چيغو او بېځايه احساساتو ولاړه او تېره شوه.
همدا اوس د ۲۰۱۸ز کال پارلماني ټاکنو وښوده چې د پخوا په پرتله په ټاکنيزو کميسيونونو کې د فساد کچه او د مديريت ضعف څو برابره شوی دی. په تېرو نږدې ورځو کې د فساد ملي سروې دا په ډاګه کړه چې د ښاغلي غني په حکومت کې د فساد کچه د تېرېدو پر ځای لوړه شوې ده. د کرزي د واکمنۍ تر ختمېدو وروسته په تېرو اتلسو کلو کې لومړی ځل و چې د افغانستان نږدې لس ولايتونه د مخالفينو لخوا له سقوط سره مخ شول او په لومړي ځل د پلازمېنې امنيتي وضعيت په ټوليز ډول د ډېرو شديدو امنيتي ګواښونو، بريدونو او بې شمېره ولسي وګړيو د شهيد او ټپي کېدلو شاهد پاتې شو. همدا ډول په حکومت کې دننه د واک پر سر کړکېچونه هغه څه ول چې د کار کچه يې صفر ته را کښته کړې وه او فساد، اداري ګډوډيو او غير قانوني او غير مسلکي مقرريو ته يې زمينه برابره کړې وه. د نړۍ د ټولو پرمختلليو هېوادونو د پرمختګ راز د هغوی د ښو رهبرانو درلودل دي، داسې رهبران چې د ولس په رايو ټاکل کېږي، زموږ د هېواد د هر وګړي د رايې تر شا دا ارمان پروت دی او په دې هدف د ټاکنو په پروسه کې برخه اخلي.
نور يوه افغان ته هم روان وضعيت او نانډرۍ د زغملو وړ نه دي، ټول دا هيله لري چې نور يې په سترګو کې خاورې باد نشي، په ارادو يې ملنډې ونه وهل شي، د شعارونو غولوونکې لوبې پای ته ورسېږي، د کار، عدالت او د قانون د حاکميت دوره پيل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا دعا ده، که ښېرا؟!!

لیکوال: رشید یوسفزی
ژباړه: شفیع الله تاند

تېرو ورځو کې یو لوی مذهبي مجلس ته د هېواد تر ټولو وتلي مولوي صیب پخپله وینا کې وویل، امریکا خپل زوال ته په بیړه گامونه اخلي. د امریکې اقتصاد نور په ټپه درېدونکی دی او دفاعي ماهرین یې سر نیولي ناست دي چې په ټپه درېدونکي اقتصاد اغېزې به یې څومره له منځه وړونکې وي. د هغه ستر مشر مولوي صیب په وینا، دا د مسلمان ملت د ښېراوو پایله ده. د مولویانو سیاست په امریکې له لعنت پرته بل څه نه شي تر سترگو کېدی. یاد مشر په یو ځانله مجلس کې ماته وویل، خدای دې امریکا د واک له زوال وژغوري، ځکه زموږ د سیاسي ژوند اروا ور پورې تړلې ده، موږ خو د همدې مؤمنانو په تودو وینو د امریکې د دښمنۍ په پلمه رایې اخلو او پارلمان او نورو چوکیو ته رسېږو.

زموږ د کور څنگ ته جومات کې دیوبندي ملا د هرې جمعې په خطبه کې په ژړا ـ ژړا دعا کوي، وایي: «یا الله امریکا نېست و نابود کړې». د امریکې په اړه د نېست و نابود ترکیب په کثرت یادولو سره اوس شوخ هلکان ورته «نېست و نابود مولوي صیب» وایي.

یو بل شیخ القرآن صیب هره شپه د قرآني آیتونو تفسیر د امریکې په زوال او پرمختلنې پیلوي، څو کاله وړاندې یو سپین ساده مقتدي ترې وپوښتل: «د امریکې یادونه د قرآن په څو سورتونو کې شوې ده؟».

ټول امت د ځان هېروني په نړۍ کې د امریکایي بربادۍ په فکر اخته دی، په سیاسي لوبه بوخت او پر مطبوعاتو برلاسي نجومیان هره ورځ له نویو فالونو او شمېرو سره د سیاسي علم رمل او د علم جفر په مرسته د امریکې د زوال تازه او ځانگړې وړاندوینې کوي.

په دوه زره لسم،یوولسم کې د اسلام آباد په یوه تینک ټینک کې د درس لپاره روان وم، لاس کې مې انگرېزي ورځپاڼه کې د تېرې ورځې امریکایي بودیجې په اړه خبر و، درس کې مې د امریکې او افغان پالیسۍ په دوام او استحکام خبره وکړه.

د پوښتنو- ځوابونو پر مهال د پاکستانیو سخت دریځو جنگي گوندونو د بنسټگر جنرال حمیدگل لور عُظمی گل په طنزي شکل وویل: «رشید صیب! تاسې د امریکایي پالیسیو په اړه له مبالغې هم پورته خبرې کوئ، امریکا له منځه تلونکې ده، د مسلمان امت ازار ور رسېدلی دی. وگورئ! د امریکې اقتصاد او دفاع یې څه حال دی».

ورځپاڼه کې د تېرې ورځې دفاعي بودیجې سرلیک مې ور وښوده ....٦٥٠ ملیارده ډالر! نړۍ کې په دویم نوبت دفاعي بودیجه د برتانیې وه ....٥٠ ملیارده ډالر. دا روسیه او چین خو یې په کتار کې هم نه ول. ومې پوښتله: آغلې! آیا د اسلامي امت د ښېرو او ازار پایله دا ده چې د یوې امریکې دفاعي بودیجه د ټولې نړۍ هېوادونو له ټولو دفاعي بودیجو ډېره ده؟!

۲۰۰۱ز کې د امریکې دفاعي بودیجه ۲۵۰ ملیارده ډالره وه چې د نړۍ له پېنځلسو وتلیو پرمختللیو هېوادونو یې د چین په ټولیز گډون ډېره وه. ورپسې په راتلونکې کال کې ۴۰ سلنه ډېره شوه. ۲۰۰۸ز کې یې د ټولې نړۍ له ټولې بودیجې نه زیاته شوه. پر عراق او افغانستان لگېدلي سلگونه ملیارده ډالر پکې نه دي حساب. سږ کال د امریکې دفاعي بودیجه ٦٣٩،١ بیلیونه ډالره ده او ټوله بودیجه یې ٣،٨ کربه ډالره.

امریکا د نړۍ یوازنی هېواد دی چې ورسره د هوایي الوتکو دیارلس سمندري بېړۍ دي، خو نورې نړۍ سره یوه هم نشته.

د پاکستان دفاعي کارپوهانو د یو سینټ کام CENTCOM یا سنټرل کمانډ نوم اورېدلی دی او فکر کوي گوندې په ټول امریکایي پوځ برخمن دي. سینټ کام یوازې د منځنی ختیځ او یو څه د افریقایي او اسیایي هېوادونو لپاره جوړ شوی دی سربېره پر دې د بحرالکاهل لپاره PACAOM، د اروپا لپاره EUROCOM او د لاتیني امریکې لپاره NORTHCOM جلا ـ جلا عسکري اداري دي.

تېرو ورځو کې د پېنټاگان وتلیو روزل شویو ځواکونو Special Operation Forces د ژبې ماهرینو فارسي،عربي پوهو پوځونو په اړه مې یو راپور لوسته، کله مې چې د هغوی د ویلو او ادبیاتو په اړه د هغوی پوهه وکتله، د حیرانۍ برید راته نه معلومېده.

د یوه امریکایي ولسمشر دولتي الوتکې بېلگه په نړۍ کې نشته. سربېره پر نورو کمالونو یې په دې الوتکه کې د امریکې ولسمشر لپاره ځانگړې چوکۍ وي، که د سفر پر مهال دې الوتکه کې اور ولگېږي، یا کومه بله پېښه رامنځته شي، له دې چوکۍ لاندې یوه توکمه ده چې یوازې ولسمشر ته معلومه ده. ددې په کېکاږلو سره سم له واره یې چوکۍ له الوتکې بېلېږي، خپله یوه الوتکه ترې جوړېږي او ښاغلی ولسمشر روغ جوړ په امریکا کې یو ځانگړي ځای ته رسوي.

د Military Aid په شکل کې امریکا د پاکستان اسلامي جمهوریت (مجاهد!) پوځ سره هر کال ددې هېواد ۴۷ سلنه بودیجه پرېکوي. همدا شان په استخباراتي برخه کې یې ٦٢ سلنه بودیجه په غاړه اخلي. که دا مرسته پرې ودرول شي، نو د اردو لوړو افسرانو معاشونه به یې په ۲۰ ورځو کې ودرېږي.

خو مذهبي او جهادي کرامتونو والا په ضد دي چې ښېرې یې په امریکې لگېدلې دي، دا که یې د ښېرو پایله وي، نو د دعا هغه به یې څنگه وي؟!!

د ژوند وړې لارښوونې

جاکسون براون ژ/ سپین سهار

۱۰۰ – هر څه دې چې له زړه غوښتل، ترې نهیلی نشې! څوک چې غټې هیلې لري، له هغوی ډېر ښه دي چې یوازې واقعیتونو ته ناست دي؛

۱۰۱ – یاد یې لره! هر څوک د ستاینې وړ ی دی؛

۱۰۲ – زامن دې وهڅوه، له شپاړس کلنۍ وروسته پس له وخته کار وکړي؛

۱۰۳ – څه چې لاسلیک کوې، لومړی یې په غور ولوله! یاد یې لره غټ لاسلیک د څه ورکولو او وړوکی هغه د څه تر لاسه کولو نښه ده؛

۱۰۴ – نورو ته دویم چانس ورکړه، نه درېیم؛

۱۰۵ – بې ارزښته شیان لومړی وپېژنه، بیایې پرېږده؛

۱۰٦ – په غوسه کې هېڅه مکوه؛

۱۰۷ – ډاډه اوسه او پر ځان له باور سره خونې ته ور ننوځه؛

۱۰۸ – مینه ناک اوسه؛

۱۰۹ – خلک پرېږده چې ودې پېژني چې څه ته د ټینگې یې او څه ته نه یې؛

۱۱۰ – له «ولې؟» ډېره گټنه وکړه؛

۱۱۱ – د خلکو ارزښت د هغوی له زړونو معلوم کړه، نه په بانک کې د هغوی له پرتې شتمنۍ؛

۱۱۲ – د هغه چا په څېر شه چې تر ټولو ډېر مثبت او خوځنده درته ښکاري؛

۱۱۳ – د لاس مینځلو د را څڅېدونکې بمبې جوړول زده کړه؛

۱۱۴ – هېڅ اندېښنه مکوه چې اولادونو ته دې ښه شیان نشې ورکولای، تر ټو ښه څه چې لرې ور یې کړه؛

۱۱۵ – لږ غوږ لرونکې شیدې وڅښه؛

۱۱٦ – د نوي گاونډي کره یو قاب خواږه د تیارولو له لیکلې لارښوونې سره وروړه؛

۱۱۷ – سره (توره) غوښه لږه خوره؛

۱۱۸ – د یوې سیمې څرنگوالی د هغې د خلکو له چلنده سنجوه؛

۱۱۹ – مالگه لږ خوره؛

۱۲۰ – پر سیاستوالو باور ونکړې؛

۱۲۱ – د هر ژوندي سري درناوی وکړه؛

۱۲۲ – داسې کارونه کوه، چې له ارزښتونو سره دې سر خوري؛

۱۲۳ – له مرگ و ژوند سره له تړلیو پېښو پرته هېڅه ته اندېښنه مکوه، ارام اوسه! هېڅه دومره مهم نه وي، لکه په پیل کې چې ښکاري؛

۱۲۴ – هر څه دې چې له لاسه کېږي، د خپل مشر لپاره یې تر سره کړه، دا به دې د ژوند تر ټولو ستره پانگونه وي؛

۱۲۵ – په تېرو تېروتنو دې مه ژاړه، مازې یې ترې زده کوه او مخ ترې اړوه؛

۱۲٦ – د ښوونځي د شاگردانو د لاسي کارونو په نندارتون کې گډون کوه او تل یو څه ترې را نیسه؛

۱۲۷ – مه پرېږده ټلیفون دې د ژوند ښې شېبې در خرابې کړي! ټلیفون ستا د کارونو د اسانولو لپاره دی، نه د هغه چا لپاره چې زنگ یې در وهلی؛

۱۲۸ – که چا ستایلې، له زړه «مننه/ خوښنه» ویل یې تر ټولو غوره ځواب دی؛

۱۲۹ – د ماشومانو خویونه پرېږده (له ځانه ماشوم مه جوړوه)؛

۱۳۰ – ښه بایلونکی اوسه؛

۱۳۱ – ښه گټونکی اوسه؛

۱۳۲ – پر نورو څنډې ته نیوکه کوه (نه د خلکو تر مخ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولس گرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک

گل احمد «محبت»

دولس گرامه ماغزه کتاب که په لومړي ځل سړی وګوري نو فکر کوي چې دا به د اعصابو او ماغزو په اړه کوم طبي تحقیق وي، ځکه د سړي تلوسه او سپنس ورسره پیدا شي چې دا اثر باید ولولي، خو کله چې د کتاب پاڼې پرانیزي او لړلیک ولولي نو کاملاً یې ګومان اپوته وخېژي، همدا چې د لړلیک موضوعات ولوستل شي سړی په ځان پسې دومره راکاږي چې له لومړی تلوسي یې دا څو چنده زیاته ده، د یوې سپېڅلې جګړې په نوم د یو مجهول جنګ په بیان کې دا هم له ذهنه نه وځي چې ولې دا اثر او دولس ګرامه ماغزه؟؟ د ماجرا او بدبمختیو په دې سفر کې سړي ته هله دا نومونه واضحه شي چې کله له پېښوره د ازاد شوي او فتحه شوي کابل شوق وکړي. کله چې سړی په کابل کې د فاتحینو په منځ کې په ناخاپي ډول را ایسار شي، له خبرو مخکې له موټره کوز کړی شي، په وهلو او د بولو زغروال ټانګ ته وخېژول شي، د ټوپکونو میلې ورته سیخې شي او د کونداغونو تر ګوزارونو لاندې راشي او کله چې له سړي د حکمتیا او سیاف د جرمونو بدله وغوښتل شي او دا تور هم پرې ورپورې شي چې تاسو له افغانستانه پښتونستان جوړوئ نو هله به ورته پته ولګي چې دولس ګرامه ماغزه څه معنا؟ دا نو هغه وخت څرګنده شي چې د وحشي ملېشو د سرلښکر مرستیال عبدالمجید روزی تفنګچه په لاس او د غاښونو په چیچلو درته ووایي چې: (میفامم که ادم سیاسی استی خود ته میګی که ده کله ام دوازده ګرام مغز اس ده کله مم دوازده ګرام مغز اس مارا خام کله میګفتنین، مالوم میشه که خام کله اس؟) خو د دولسو ګرامو مغزو کیسه همدلته نه خلاصېږي.

دولس ګرامه ماغزه په ژونده بڼه د افغانستان ژوندی تاریخ بیانوي، د دې اثر تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې هر څه د لیکوال د سترګو لیدلی حال د ی، ده هڅه کړې چې تر ډېره بریده د پېښو او واقعاتو لپاره کره او موثق دلایل وړاندې کړي چې ښې بېلګې یې د ډاکتر نجیب الله او اوو رهبرانو او د رهبرانو ترمنځ د لیکونو تبادلې دي، ډېر شیان حقایق وي خو موږ یې د یو شمېر خلکو له خولې نه شو اورېدای، د بېلګې په توګه: د دولس ګرامه ماغزه په څېر حقایق موږ د یو کمونست له خولې نه شو اورېدای خو که دغه حقایق موږ ته د ننګیال په څېر یو مجاهد بیانوي نو د واقعاتو په لا کره توب د ثبوت ټاپه وهي، خو د لیکوال ادبي جرائت او شهامت د ستایلو دی چې د هغه چا په اړه له حقایقو پرده پورته کوي چې د هغوی د ژوند فلسفه لا اوس هم د نورو پر مړینه ولاړه ده. د لیکوال دا جرائت د ستایلو دی چې د داسې یو چا په اړه هغه حقایق وایي چې ټوله ټولنه یې لا اوس هم کافر او د افغانانو قاتل ګڼي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکونه رابرسېره کوي چې د سولې او اسلام په نامه یې یو شمېر جهادي رهبرانو ته لیکلي. د ډاکتر نجیب الله هغه لیکنی او تیلفوني غوښتنې چې له یو شمېر مخورو افغانانو یې کړې دي چې راشئ د سولې په فضا کې واک په لاس کې واخلئ او د دې ولس د هوساینې لپاره کار وکړئ خو هر چا منفي ځواب ورکړی، د دې ټولنې پر وړاندې د ډاکتر نجیب الله په حقه ګڼل د بلا په خوله کې د ځان ورکول دي.

دولس ګرامه ماغزه ډېر په کره او دقیق ډول د افغانستان د جهاد د اوو رهبرانو شخصي او سیاسي ژوند خلکو ته د حقیقت په هنداره کې ورښیي، ایا د دوی مبارزه د اسلام لپاره وه او که د قدرت لپاره؟ دوی چې کوم شعارونه په پاکستان کې د اسلام په نوم او د اسلامي نظام د جوړېدو په پار ورکول ایا دا رښتیا وو؟ ایا د دوی د اسلام او کفر ټاپې د دین او مذهب لپاره وې او که نه د شخصي او ګوندي ګټو په خاطر؟ هغه استاد سیاف چې عربو به عمر ثالث یا درېیم عمر باله مبارزه یې د څه لپاره وه؟ هغه سیاف چې تقریر ته به یې عربو او عجمو ژړل او ده به ویل چې تر هغې د بنین سیوان د روغې جوړې ریل ګاډي زما په ککری تېر نه شي افغانستان ته نه شي رسېدای خپله ژمنه یې عملي کړه؟ هغه استاد سیاف چې د یو زندیق او کمونست په نامه یې د کابل د څو ځله ورانېدو غوښتنه کوله اوس په څه حال کې دی؟

ایا جنرال دوستم مجاهد دی؟ هغه دوستم چې هم د ډاکتر نجیب الله نظام وخوړ او بیا یې ملېشه وو ځانونه د کابل فاتحین بلل او په یو او بل نوم یې پښتانه او مسلمانان ځورول. ایا دوستم په رښتیا خالد بن ولید دی؟ ایا حضرت صیب له زړه نه او د اسلام په خاطر دوستم ته خالد بن ولید ویل که د خپل واک د غځونې په پار یې دا کار کړی و. کله چې د جګړو په کشمکش کې دوستم ته کافر او مرتد وویل شول ایا دا هم د اسلام له نظره و؟ ایا استاد رباني په رښتیا د هېواد ولسمشر او رییس جمهور او که یو نشنلست و؟ په دولس ګرامه ماغزه کې د استاد رباني هغه خطونه او شفاهي ویناوې رابرسېره شوي چې ده خپلو ازبکو ته ویل د افغانستان په تاریخ کې یو چانس موږ ته په لاس راغلی، زه رییس جمهور یم، مسعود د دفاع وزیر او. . . ایا حکمتیا له لومړي سره همداسې مجهول سیاست درلود او یا په بار کې کوږ لرګی و او که اوس داسې شو؟ او ایا احمد شاه مسعود د اسلام لپاره مبارزه کوله او په رښتیا ملي قهرمان دی؟ دا ټول واقعیتونه او سپړنې په دولس ګرامه ماغزو کې ېږي.

بې له شکه چې په هېواد کې کمونستان او د روس غلامانو ناویلي ظلمونه کړي دي خو په خپله یو مجاهد وایي چې مجاهدینو په کابل کې داسې کارونه وکړل چې د ثور د اوومې ترو مخ یې ورسپین کړ، په دولس ګرامه ماغزو کې په څرګند ډول په کابل کې د مجاهدینو هغه ناویلي ظلمونه او وژنې بیان شوي چې سړي یې د ویلو لپاره هېڅ کومه ژبه او الفاظ نه لري. په دغه اثر کې په ښکاره ډول د مجاهدینو مبارزه د پاکستان او پنجاب په خوښه ګڼلې چې اوس یې هم موږ په خپلو سترګو ګورو او له همدې نادودې اوس هم رنځ وړو. کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو د مسلمانانو په وینو یې ولمبوه، د دې اثر ترټولو لویه ښېګڼه دا ده چې لیکوال له خپلې مشاهدې او له ثبوت سره هغه څه رااخیستي دي چې په ولس کې خوله په خوله د مجاهدینو په اړه ویل کېږي.

د بېلګې په توګه کابل کې د سپیو له خوا د مړو جسدونه خوړل، د خلکو لوښې له ځان سره بیول، پر هلکانو جنسي تېري کول، چور، لوټ او تالان کول، د مرکزي اداري نه شتون، په یو ښار کې په یو څو نومونو د خطبو ویل تردې چې خلکو د مجاهدینو په نظام ملندې شروع کړې او دا خبره خوله په خوله شوه چې هفت خر تانه بګیرید یک ګاو مارا پس بدهید!!!

د لیکوال د خپلې مشاهدې دوه واقعې ډېرې په زړه پورې دي. وایي مجاهدیو یو څوک را ایسار کړی و او په کنداغونو یې واهه، ده ویل په دا خوله خوله مې ووهئ! وهونکي کرار شول، پوښتنه یې ترې وکړه. هغه ورته وویل په همدې خولې مې دعاګانې کړې چې خدایه مجاهدین کامیاب کړې ځکه مې اوس دغه حال دی. ترټولو تریخ او د دغو ظلمونو ثبوتي واقعیت خو لا دا چې په یوه څلور لارې کې هزاره ګانو یو لاروی را ایسار کړ، جېبونه یې ورته تش کړل خو د ده واسکټ یې خوښ شو، نو ورته یې وویل واسکټ وباسه! هغه ورسره پرتوګ او کمیس هم وویستل او لوڅ لغړ یې شعارونه ورکول چې زنده باد اسلام او زنده باد مجاهدین او. . .

د اثر پر ټولو خوبیو سربېره چې به کیسه ییز ډول لیکل شوی او سړي د واقعیتونو په موندلو او اورېدو پسې ځان پسې راکاږي د طنز برخه یې لا خوږه ده، کله چې مجاهدینو کابل فتح کړ نو په وزارتونو یې لانجې شوې، ځکه نو په تنظیمي وېش کې نااهلو ته څوکۍ ورسېدې، کله چې د دوی یو وزیر وزارت ته ولاړ د یوې نجلۍ نوکان

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې اوږده ولیدل، نو په حیرت یې ورته وویل: دا نوکان دې د استنجا پر مهال نه په تکلیفوي؟ ترټول خندوونکې خو لا دا چې کله مدیر غفار د ترانسپورت وزیر شو ځان به یې د ترانسپورت وزیر مدیر غفار معرفي کاوه، د طنز په برخه کې یې تر ټولو لویه خوبي دا هم ده چې په ترخو او دردوونکو حالاتو کې هم د طنز ژبه په کې کارول شوې ده، کله کله په ژړا کې هم سړی ته د قانع صیب (الله گل دانه دانه) او ښکنځلې خندا وروله. کله چې احمد سینا د مرگ په خوله کې قومندان عبدل ته په ډوزو او لافو سر شي نو سړي ته رحیم پوف رایاد شي او د عبدل به پټ پټ له ځانه سره خاندي. د خوستیانو او پکتیاوالو اصطلاحگانې لا هم په خوندور حالت لیکل شوي دي او چې په جبهه کې دي د هاشم خان واسکټ خېرن شي او یاران دې پرې ملنډې وهي. تر ټولو خوندور طنز خو لا دا چې استاد رباني له ډېره غمه او وېرې خپل پرتوگ چپه اغوستی و او قرض ورکه سیاف ته ضامن ترې گلبدین واخله او راشه بیا مې. . . واخله. د طنز په برخه کې د مجاهدینو او رهبرانو کاریکاتورونه رسمول هم یو ځانگړی او جلا کیف لري.

پر دومره ښېگڼو سربېره دولس گرامه ماغزه له یو شمېر کمزوریو او تېروتنو هم نه دی خلاص. سره له دې چې ژبه یې روانه، ساده او عام فهمه ده او په ښه صحافت چاپ شوی، یو شمېر گرامري تېروتنې په کې لیدل کېږي، د بېلگې په توگه په یو شمېر ځایونو کې یې یا گانې نه دي مراعت شوي چې سړی پرې څو څو ځله د جملې بیا بیا لوستو ته اړ کېږي.

پیکرەی بی سر

مصطفی عمرزی

جامعه ي پشتون ها، از زماني كه حضور شكوهند و محسوس تاريخي را در بيش از ٦٠٠ سال تاكنون، تداوم بخشيده است، از مزایای آن حاكميت ها و رهبران خويش نيز مستفيد شده اند كه نه فقط پشتون، بل همه پذير بودند.

پس از شهادت محمد داوود، مردم ما مانند پيكره ي بي سر، در حالي كه بخش قابل ملاحظه جوامع اقليت ها تحت چتر تنظيم ها و احزاب چپي وراستي منسجم و جهت خواسته هاي قومي بسيج مى شدند، در خلای رهبری قومی قرار گرفتند. آنان با تعهدات ميان تهي و ناشي از بدفهمي و اشتباهات هر دو جانب چپی و راستی، در جایی افول کردند که رفقای کمونیست (خلقی)، بدون کمترین زمینه هاي اجتماعي، با حماقت تمام، سهم و دارايي هاي قوم خويش را نيز بخشش مى كردند.

رفقای خلقی با تیشه به ریشه ی بنیاد های سیاسی و اجتماعی ما، با شورويان، ستمیان و پرچمیان، خیانت هاي هايش را توجیه کرده اند. متاسفانه جناح دیگر با فرورفتن در اعماق اخوانیسم سیاسی (در واقع تروریسم بین المللی) و تعهداتی كه آنان را ناگزير و حتي غافل مي كردند بخشی از مردمان زير لواي شان، بخشي از جامعه ي پشتون هاي افغانستان اند و حقوق قومي نيز دارند، به ما آسیب زده اند.

دو جانب چپی و راستی، مردم ما را دچار بلایا ساخته اند. اينك در افول مردمسالاری توریدی، در جوي كه براي اقليت ها، تنوع رهبری می سازند تا به گونه اي بحث ستيز قومي برای انحصار گرمتر شود، با چنین رویکرد هایی به بزرگ نمایی محور هایی نيز پرداخته اند كه در همه ی آن ها، عداوت با ما به چشم می خورند.

روند ستم ملی بالای بزرگترین قوم افغانستان (پشتون ها) و ضیاع حقوق آنان، از شتاب نمانده است. متاسفانه تحمیل حاکمیت های ائتلافی که با پشتوانه ی خارجی به مغز استخوان مملکت رسیده اند، روی اصل پشتون ستیزی نیز استوار می باشند. اگر چنین نباشد، توزیع قدرت به اساس سهمیه ی قومی، هرگز با این انتقادات توام نمی شد تا با چشم داشت به حقوق اکثریت، بی خانمانی اجتماعی را به نفع مخالفان وسعت بدهند.

این که بستر اجتماعی پشتون های افغانستان به شدت خشن شده است، در نبود رهبری قومی نیز است که تا قبل از هفت ثور، وابسته به شخصیت ها ملی و پشتونی بود. مردم ما را با خلای فکری، به جبهه ی مخالفانی می کشانند که به سهولت با تادیه ی اسلحه، آنان را قادر می سازند به سوی بی عدالتی ها آتش بگشایند.

نیاز ها براي رهبري واحد قوم پشتون، همانند سر برای این پیکر عظیم اند. با ساخت این تعقل، بیش از همه، توحيد ظرفيت هاي بشري ما جلو تشتت و بحران عظيم فكري را می گيرد؛ زيرا گروهي را مخالفان مسلح و بعضی را مخالفان داخلی به انزوا كشانده اند؛ شماري را جهت منافع ديگران بسيج مي كنند و توده هاي كثير را در بي خانماني عظيم قرار داده اند تا با بلاتكليفي، گوشت دهنه ي هر سلاحي باشند.

در یک زمینه ی مدنی که از کثرت و تنوع قومی کشور یادآوری می شود، شاید تجویز نسخه ی فرد محور، درست به نظر نیاید، اما در جامعه ی ما که زمینه ی مدنی نیز به ابراز وجود ابعاد منفی انسانی کمک می کند، دیدیم که اگر حول محور تباری گرد نیایم، مردم ما که در گروه های مختلف قبیله یی، شهری، روستایی، ایدیالوژیک، دری زبان، پشتوزبان و جناح های متخاصم سیاسی از چپی به راستی و از شمالی به جنوبی تقسیم می شوند، چنانی که در پس منظر تاریخی از یک بازوی واحد عمل کرده اند، محروم می مانند.

البته ادعا ها برای داعیه ی قومی ما کم نیستند، اما مجریان این ادعا ها با کمترین آگاهی از تنوع تباری ما و لغزش های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی خویش، بیشتر نماینده گان بخش هایی اند که با چند نفر گردآمده اند. مثلاً دفاع در دایره ی زبان پشتو، میلیون ها پشتون دری زبان یا غیرپشتو زبانی را از احاطه ی وحدت دور می کند که اگر به سطح منطقه توجه کنیم از هند تا آمو و از کشمیر تا اصفهان، تاریخ و تنوع فرهنگی دارند. در بُعد دیگر، عدم لحاظ مذهبی بودن مردم ما، آن فعالان پشتون را دچار مصیبت می کند که هرچند از قوم می گویند، اما طرز برداشت اکثریت مذهبی یا روستایی ما از داعیه ی آنان، به شرک قوم پرستی تعبیر می شود. افزون بر این، توجه بر نزاکت های اجتماعی که در این کشور، در کنار بیش از ۲۰ میلیون پشتون از مجموع سی میلیون افغان، بیش از ۳۰ زبان و ۵۰ قوم دیگر داریم که نه فقط فرهنگ ها و هموطنان شمرده می شوند، بل افغان، برادر، پدر، مادر، خواهر و شرکای زنده گی ما بودند و هستند.

در مثال دیگر، هراس های ناشی از تشتت آرای پشتون ها، به این درک کمک می کند که بر اثر تقسیم آن ها، تضعیف می شویم. محور تباری کمك خواهد کرد مردم ما حول منافع مشترک، اعم از دري زبانان و پشتوزبانان، جوامع روستايي و بخش قابل ملاحظه ي جامعه ي ديني ما، به ويژه زماني كه سرنوشت افغانستان (انتخابات)در ميان است، گردهم آیند تا حداقل در کمترین توقع، براي دشمنان خويش، راي ندهند.

رهبري واحد ما، نبايد تنها به مفهوم بسيج پشتون ها براي تامين منافع قومي، بهانه شود. چنان چه آوردم، جامعه ي پشتون هاي افغانستان با تنوع، خلط و حضور جغرافيايي عظيمي كه در ٣٤ ولايت افغانستان دارند، بر اثر ملكيت ها و تعلقات قومي و خويشي با ديگران، بدون غيرپشتون ها به راحتی نخواهند توانست به عدالت اجتماعی برسند؛ اما اگر ذهنيت هاي غير پشتوني حاكم باشند و از فرصت هاي تجاوز بيگانه، استفاده كنند، مردم ما حق دارند تحت رهبري واحد قومي، سمت خود را با درک حقوق انساني خويش جهت روشن شدن موضع دوست و دشمن، واضح سازند و اجازه ندهند بر اثر شرايط، وقتی فقط بحث انتخابات در ميان است، از تفاهم صحبت كنند، اما زماني كه از امتحان گذشتند، دشمنی ها را به نام حقوق، توجیه می کنند.

بار ها دیدیم که در خوان ما شریک شدند، اما پس از بُرش آن، از نان ما به نام خویش می خورند. افراد زیادی را می شناسیم که از سوی پشتون ها وارد دولت شده اند و بر ضد ما، سوء استفاده می کنند.

رهبري قومي را در صورتي كه جامعه ي افغانستان در كل در مسير آرامش، رفاه و امن طي طريق كند و نيازي به موانع نباشد، حداقل در شرايط كنوني و مقطعه يي براي رهايي ظرفيت هاي بشري خويش از چنگال سياست ها و برنامه هاي مذمومی مي خواهيم كه زيان آن ها نه فقط ارمغان فقر و اندوه قوم پشتون بوده اند، بل با نبود وحدت فكري همتباران ما، كشور را تهديد مى كنند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانش خپرندویې ټولنې نوي چاپ کړي کتابونه

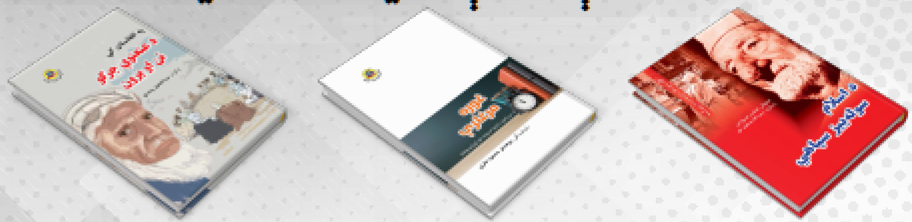

د تر لاسه کولو ځای
سالنګ وات، انحصارات، د پخواني ملي سینما څنګ ته،
دانش کتابپلورنځی- کابل
ډیجیټل: 0783835153 مطبعه: 0700449298
بریښلیکونه: spinsahaar@gmail.com | danishdigital2020@gmail.com
میوند جاده، پخته فروشي کوڅه، خلیل مارکیټ، دانش کتابخانه
احمد شاه بابا مېنه (ارزان قیمت) شهید داود خان څلور لارې، داود خان او پي ته

مخامخ، بولان مارکیټ، کتابستان
میرویس میدان (کوټه سنګي)، مېنه باز مارکیټ، استقلال کتابخانه- کابل
کندهار: کرور کتابخانه او صداقت کتابخانه
ننګرهار: ختیځ خپرندویه ټولنه او مومند خپرندویه ټولنه- جلال آباد
پکتیا: روحاني خپرندویه ټولنه او ما شاء الله کتابخانه- ګردېز
خوست: ژوندون کتابخانه او رنا کتابخانه
مزار شریف: کتابفروشي حاجی عبدالقیوم

د افغانستان د نشه‌يي توکیو د مخنیوي وزارت ډایرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افیون په هغو سیمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعالیتونه زیات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکیو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نیولي او د نشه‌يي توکیو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانینو له مخې عملیات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افیونو او نورو نشه‌يي توکیو نړیوال مارکیټ ته قاچاق یوه نړیواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې وارو ګاونډیو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنیوي لپاره مرسته او د معلوماتو شریکول یو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افیونو د پیداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امریکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکیو د مخنیوي لپاره افغانستان ته ۸ میلیونه ډالر بودیجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکیو هڅو نتیجې ورکړې دي...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library